

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 17 NOVEMBER 1948

No. 1645

COMMISSIE VAN REDACTIE:*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;**F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.***COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:***J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;**F. Verschelen.**Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.***INHOUD: Blz.**

De artikelen van deze week	903
Sommaire, summaries	904
Aanzegging der verarming door Prof. Dr J. F. ten Doesschate	905
Het industriële loonpeil in Nederland door Dr J. E. van Dierendonck	906
Een conjunctuurfonds door W. C. M. Mutsaers	909
De Europese petroleumpositie door F. S. Noordhoff	911
Aantekeningen:	
De betalingsbalans van Elro	912
De economische politiek van Australië op een kruispunt ..	913
Internationale notities:	
De werkloosheid in België	913
Fransse plannen voor de toekomst	914
Geld- en kapitaalmarkt	914
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in October 1948 door V. van Rompuy	915
Statistieken:	
Bankstaten	916
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	917
Indexcijfers van groothandelsprizen in Nederland	918
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland ..	919

DEZER DAGEN

geven en nemen. Het begon in het Nederlandse Parlement bij de opening der begrotingsdebatten. De arbeidsverdeling tussen kabinet en volksvertegenwoordiging levert veeltijds een uitwisseling van onderling ongewenste ideeën. Ditmaal

echter leek Taussig's omschrijving als een „cooperation of labor” dikwijls een werkelijkheidsbeeld. Wel moest het aantal dienstauto's nog enkele malen voorrijden, wel werd de staatsbalans een, duur, speeltuig genoemd, maar de voorrijders namen dit vlot in hun loop door de grotere problemen. „Wie geeft wat hij heeft, is waard dat hij leeft”; de Kamer denkt dit kennelijk nog van het kabinet.

Bestaan daarbij nog prealabele vragen? In beginsel wel; maar het kan zijn, dat zij in het spel van geven en nemen om de zaak op gang te brengen in Indonesië op de achtergrond zijn geraakt. „Niet tot elke prijs”, zei de Minister-President; uit de theoretisch-economische handboeken kan men leren, dat er bij onderhandelingen tussen monopolisten een prijsstrook bestaat, waarin men het theoretisch evenwichtspunt niet als gedetermineerd kan beschouwen.

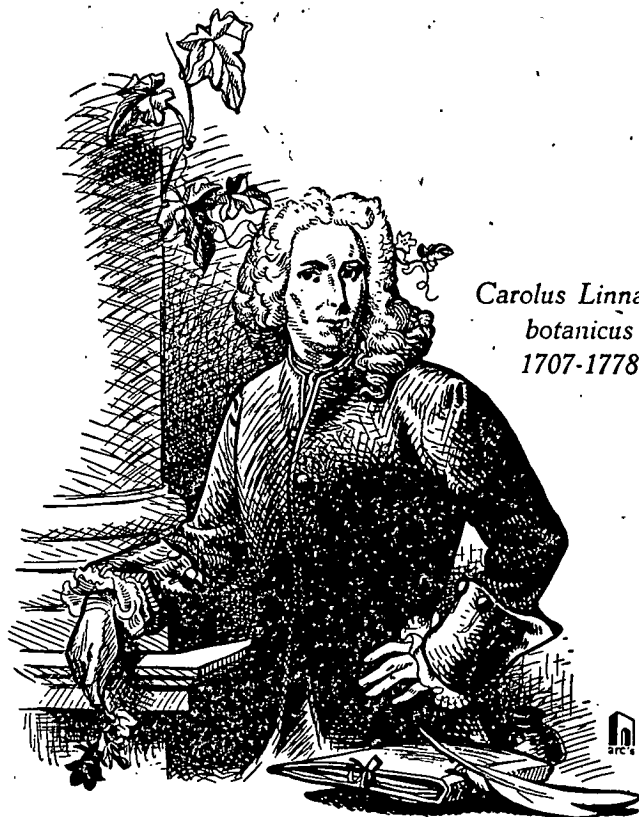
Blijft de toon der uitingen over Indië die der elegie, — dichtstuk, waarin de aangename herinnering aan hetgeen men vroeger bezat, afwisselt met treurigheid om het verlies ervan, zoals het woordenboek zegt, — in de Verenigde Naties overheerst het hekeldicht in de felle dialoogvorm. De politieke commissie uit de Algemene Vergadering heeft tegenover het Russische voorstel tot combinatie van gedeeltelijke ontwapening met vernietiging van de atoomwapens de Roskam gehanteerd. Zij handelde „als waer die zaak in schijn en tonge-klank gelegen” en aanvaardde niet. De ernstige vermaning van de heren Evatt en Lie aan de Grote Vier om het goetdoen niet aan anderen te laten, doch samen te komen en wederzijds concessies te doen, werkt welhaast als een ironische keerzang.

De Amerikanen en Engelsen hebben gemeend er goed aan te doen aan een vrij gekozen Duitse of West-Duitse Regering de beslissing over de eigendom van de industrieën in het Roergebied te laten. De Fransen, die hun Proudhon nog kennen, hebben geprotesteerd, dat deze eventuele eigendom diefstal aan de veiligheid van Europa zou zijn. Op de conferentie te Londen, waar de verdeling van de Roerproductie ter hand zou worden genomen, zullen thans waarschijnlijk geen lyrische woorden worden gesproken.

Toch komt de lyriek tot haar recht. Weinig Engelsen zullen de soberheid „a joy for ever” vinden, maar toch, in Keats' gedachtengang „its loveliness increases”. Minister Stafford Cripps heeft kunnen mededelen, dat de ruilvoet zich in September ten gunste van Groot-Brittannië heeft gekeerd; zo krijgt het handboek zin.

Echter niet, als electriciteitscentrales als bedrijven met potentiële overcapaciteit bij uitstek worden vermeld. Althans, in Nederland beginnen zij het tegenover de stijgende vraag te begeven. Derhalve heeft de Directeur-Generaal van de Energievoorziening o.a. een beroep gedaan op de welwillendheid van de huisvrouwen. Dezelfde huisvrouwen, die volgens een andere Dienst van Economische Zaken aan mantelpsychose leden. Wij zullen dit oordeel maar met de mantel der liefde bedekken. Al is Sint Maarten voorbij en het artikel niet zeer in trek.

VAN DE VONK DIE STERKER IS-DAN 100.000 VOLT

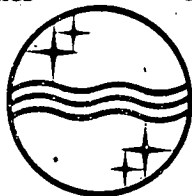

Carolus Linnaeus
botanicus
1707-1778

....geen grásje vergeten....

Planten, dieren, mineralen: een duizelingwekkende materie van onderzoek! Hoe brandend moet de belangstelling van Linné zijn geweest, hoe intens de liefde die aandreef tot zijn systematisch-ordenend werk! Is het denkbaar dat deze vorser de „vonk” niet zou hebben gekend, de bezielende kracht die maakt dat mensen alles geven wat zij bezitten aan toewijding en energie? De Vonk

waaruit alle goede dingen ontstaan! Want wat men het liefste doet, doet men het beste. En het is prettig, een arbeidsterrein te vinden zó ruim en zó rijk aan mogelijkheden dat de eigen persoonlijkheid er kan opbloeien als een plant in de zon. Dat is het mooie ook van de Philips-tuin (die Linnaeus helaas nooit heeft gekend) een tuin die thans groeit en bloeit in alle landen der wereld....

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr J. F. ten Doesschate, *Aanzegging der verarming.*

Men kan in de opheffing der subsidies weinig anders zien dan de publiekelijke aanzegging onzer algemene armoede door oorlog en na-oorlog. Dat aan een camouflageproces een einde wordt gemaakt, stemt tot voldoening; echter, men mist bij de nagestreefde oplossing het gelijktijdig in het leven roepen van een drang tot productieverhoging. De nog steeds lage arbeidsproductiviteit is een luxe, die ons volk zich niet kan veroorloven. Voorts is de getroffen regeling (verbod van doorberekening der loonbijslagen) voor het bedrijfsleven onbevredigend. Het moet op grote schaal industrialiseren. Daarvoor is kapitaal nodig, vertrouwen der spaarders, en dit komt pas als het bedrijfsleven aan interne financiering kan doen. Met dit vereiste is de getroffen regeling in strijd. Vroeg of laat zal men ons volk in feite moeten aanzeggen, dat het verarmd is en dat het daarvan als consument de gevolgen zal hebben te dragen.

Dr J. E. van Dierendonek, *Het industriële loonpeil in Nederland.*

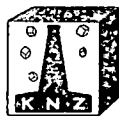
Berekening leert, dat in ons land, ondanks de in October 1946 afgekondigde loonstop, een aanzienlijke stijging van het loonniveau heeft plaats gehad. Vergelijking met de ontwikkeling in België leert, dat, aangezien ook daar de lonen verder omhoog zijn gegaan, het loonverschil tussen Nederland en België nog van dezelfde orde van grootte is als einde 1947 (toen de gemiddelde uurverdiensten in België ca 106 ct, in Nederland ca 85 ct bedroegen). Vergelijking met Engeland, onze voornaamste industriële concurrent, leert, dat het in ons land toelaatbare loonpeil nog steeds wordt overschreden. In dit licht betekent het feit, dat subsidieverlaging niet kon geschieden zonder compenserende loonsverhoging, een stap in de verkeerde richting.

W. C. M. Mutsaers, *Een conjunctuurfonds.*

De Werkgelegenheidscommissie heeft een rapport gepubliceerd, dat de mogelijkheden van samenwerking wil nagaan tussen Overheid en bedrijfsleven bij de conjunctuurpolitiek; er wordt o.a. instelling van een conjunctuurfonds voorgesteld; het belastingvrij boeken van in de hausseperiode gemaakte winsten op een speciaal geblokkeerde rekening bij De Nederlandsche Bank, welke pas kan worden vrij gegeven, wanneer een depressieperiode is aangebroken. Schrijver stelt vast, dat, de regeling, wil zij effectief zijn, in elk geval met creditcontrole gepaard zal moeten gaan. Vervolgens is het, indien het gelukt de winsten te steriliseren, de vraag of van een dergelijke uitval van een belangrijk deel van het nationaal inkomen wellicht een onmiskenbaar depressieve werking zal uitgaan. De beste oplossing is niet zozeer gelegen in de enkele beschikking over de geaccumuleerde middelen, maar in controle op de aanwending er van.

F. S. Noordhoff, *De Europese petroleumpositie.*

De Europese petroleumproductie staat gelijk met ca 2 pCt van de wereldproductie en met ca 15 pCt van de eigen behoefte. In het jongste verleden is de Europese productie sterk gedaald als gevolg van het feit, dat Roemenië en Polen het vroegere productiepeil niet hebben kunnen handhaven. Europa komt jaarlijks 35 mln ton tekort en heeft te rekenen met sterk gestegen prijzen. Stijging van de productie in ons werelddeel verdient daarom alle aandacht; zonder een grote invoer kan men het echter nimmer stellen. Men houdt thans het oog gericht op het Nabije Oosten. Reeds wordt gesproken over het aanleggen van een petroleumleiding dwars door Italië naar Zwitserland en van aansluiting van het Italiaanse kanalenet op dat in West-Europa.

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van.
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

DOCUMENTAIRE
ACCREDITIEVEN
INCASSEERINGEN
OP BINNEN- EN
BUITENLAND

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNEEMING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179. ● AMSTERDAM-C

Mededeling betreffende de

IBM

BOEKHOUD- EN STATISTIEKDIENT

Deze dienst staat ter beschikking van alle bedrijven en instellingen, die van de voordelen der machinale IBM administratie willen profiteren zonder dat zij zelf de daardoor nodige machines behoeven aan te schaffen of te huren.

Onze deskundigen lichten U gaarne in over de vele mogelijkheden, die deze dienst biedt om Uw werk

- sneller.
- economischer.
- nauwkeuriger en
- overzichtelijker uit te voeren.

INTERNATIONALE BEDRIJFSMACHINE MIJ. N.V.
FREDERIKSPLEIN 34 AMSTERDAM-C.
TEL. 33656 · 31856

SOMMAIRE.

Prof. Dr J. F. ten Doesschate, *Le héraut de notre indigence.*

Il est réjouissant de constater que les subsides seront bientôt supprimés aux Pays-Bas. Cependant dans les mesures prises l'on cherche en vain un stimulant pour travailler davantage. En outre il est regrettable que les producteurs ne soient pas autorisés à inclure l'augmentation des salaires dans les prix de revient. Le consommateur néerlandais aura, tôt ou tard, à subir les conséquences de l'appauvrissement national.

Dr J. E. van Dierendonck, *Le niveau des salaires industriels aux Pays-Bas.*

Malgré le blocage des salaires, décrété en octobre 1946, ceux-ci ont augmenté considérablement. Comparés à ceux pratiqués en Angleterre, les salaires néerlandais sont toujours plus élevés. En matière industrielle l'Angleterre est le plus dangereux concurrent. C'est pourquoi il est à regretter que la récente suppression des subsides ait causé une augmentation compensatoire des salaires.

W. C. M. Mutsaers, *La création d'un „fonds de conjoncture“.*

Aux Pays-Bas existe une „Werkgelegenheidscommissie“. Elle a proposé récemment la création d'un „fonds de conjoncture“, dans le but de stabiliser l'économie. Ce fonds serait alimenté par le blocage des bénéfices réalisés en période de hausse et utilisés en temps de baisse. L'auteur analyse le projet et constate qu'il est insuffisant.

F. S. Noordhoff, *La situation pétrolière en Europe.*

L'auteur donne un aperçu des rapports établis par la Commission Economique Européenne à l'égard de l'approvisionnement en pétrole de notre Continent.

SUMMARIES.

Prof. Dr J. F. ten Doesschate, *Lower subsidies in the Netherlands.*

It is to be welcomed that food and fuel subsidies have been decreased to a considerable extent. The recent measures, however, are unfortunately not accompanied by incentives for increased labour productivity. Moreover business is not permitted to regard the wage allowances as price increasing elements of costs. Sooner or later the Dutch consumers will have to bear the burden of Holland's present poverty.

Dr J. E. van Dierendonck, *The level of industrial wages in the Netherlands.*

During the past two years the Dutch level of industrial wages has risen considerably. Wage rates in Holland continue to be higher than in England, the most important industrial competitor. Therefore it is to be regretted that the recent lowering of subsidies had to be accompanied by compensating wage increases.

W. C. M. Mutsaers, *A trade cycle fund.*

The Dutch Employment Commission recently proposed to establish a trade cycle fund in order to stabilize trade cycle movements. In the writer's opinion the details of the proposal are not quite satisfactory.

F. S. Noordhoff, *The European petroleum position.*

Following the E.C.E. report on „Development of European Resources of Industrial Materials“ the writer gives a survey of petroleum supply and demand conditions in Europe.

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

VERKOOP

BIJ OPENBARE INSCHRIJVING van het
BEDRIJF, te NIJMEGEN gelegen, der

N.V. Export Papierfabriek

AUGUSTINUS VAN SCHUYLENBURCH, Notaris
te Nijmegen, optredend voor

HET NEDERLANDSE BEHEERSINSTITUUT

deelt mede, dat gelegenheid bestaat Inschrijvingsvoorwaarden en -biljetten aan te vragen te zijnen kantore, Prins Bernhardstraat 1 (Tel. 25224), voor de openbare verkoop van

bovenvermeld bedrijf, gelegen te Nijmegen
aan de Tollenstraat (bij Willemsweg).

De verkoop van het bedrijf — in volle werking — omvat: Onroerende goederen (taxatiewaarde ongeveer f 430.000.—), Machines, werktuigen e.d. plus kantoor-inventaris (taxatiewaarde ongeveer f 1.100.000.—), Materialen en voorraden — Vorderingen en schulden — Octrooi — Handelsnaam — Goodwill.

Inlichtingen bij genoemde Notaris en het Accountantskantoor Vekemans & Berk te Nijmegen, St. Annastraat 23, Tel. 26367.

Inschrijvingsvoorwaarden en -biljetten kunnen uiterlijk t/m 14 December 1948 worden ingeleverd bij Notaris van Schuylenburch voornoemd.

Inschrijvingsvoorwaarden en -biljetten worden alleen toegezonden en inlichtingen alleen verstrekt aan serieuze en voldoende gegoede gegadigden, dit ter beoordeeling van het Nederlandse Beheersinstituut.

AANZEGGING DER VERARMING.

Er is in den lande veel beroering ontstaan over de wijze, waarop de Regering de subsidieverlaging op levensmiddelen en brandstoffen heeft doorgevoerd. De „tijdelijke” bijslag van een gulden op het weekloon (f 4,50 op het maandloon) van werknemers, die de leeftijd van 23 jaar hebben bereikt en wier jaarinkomen de f 3.700,— niet overschrijdt, wordt door sommigen te hoog, door anderen te laag en door velen als sociaal vrijwel juist erkend. De berekening van het huishoudboekje klopte weliswaar niet helemaal; met de loonbelasting, die men thans wil opvangen door de kinderbijslag te doen aanvangen bij het tweede kind, was aanvankelijk geen rekening gehouden; vergeten werd, dat het ziekengeld berekend pleegt te worden op basis van de verdienste in de aan de ziekte voorafgaande periode van dertien weken¹⁾, maar dit neemt niet weg, dat het overleg tussen de Regering en de Stichting van de Arbeid een regeling in het leven geroepen heeft, welke sociaal niet onbevredigend genoemd kan worden. Of zij bedrijfs- en sociaal-economisch evenzeer bevredigt, zal in het volgende op enkele punten in twijfel worden getrokken.

Men kan in de eenduidige opheffing der subsidies, in het wegnemen van het rookgordijn, dat om de ware economische kostenverhoudingen was getrokken, weinig anders zien dan de publiekelijke aanzegging onzer algemene verarming door oorlog en na-oorlog. Die verarming was er eerst ook wel, maar zij was ten dele aan ons oog onttrokken door de subsidies. De producenten produceerden schijnbaar goedkoper dan met de feitelijke economische offers overeenkwam, de consumenten op hun beurt kregen meer voor hun loon dan met de maatschappelijke kosten der gekochte goederen en diensten overeenkwam. De gemeenschap betaalde de rekening in de vorm van een tekort op de Rijksbegroting.

Het stemt op zichzelf zonder twijfel tot verheugenis, dat aan deze camouflage een eind gemaakt wordt. Wat wij echter gemist hebben bij de nagestreefde oplossing, is de gelijktijdige in het leven-roeping van een drang tot productieverhoging. Wie toegeeft, dat wij verarmd zijn, zal ook bereid zijn toe te geven, dat vermindering van ons welvaartstekort — afgezien van steun uit de U.S.A., waarop terecht niet als duurzame factor gerekend mag worden — slechts verkregen kan worden door grotere productie. De aanzegging der verarming had dus o.i. gepaard moeten gaan met een regeling, waaruit een grotere arbeidsproductiviteit zou voortvloeien, al dan niet gepaard aan een verlaging van het reële loon. Het indexcijfer der arbeidsproductiviteit (1938 = 100) beweegt zich nog slechts om en nabij de 80, hetgeen eigenlijk een luxe is, die wij ons als verarmd volk niet kunnen veroorloven. Laat men een langere arbeidstijd voorlopig buiten beschouwing, dan mag toch in ieder geval gesteld worden, dat er in die arbeidstijd in vele bedrijfstakken nog efficiënter gewerkt zal moeten worden, en dat kan met mondelinge en schriftelijke opwekkingen alleen niet verkregen worden. Oud-Minister Ir H. Vos heeft in een artikel in het Parool van 5 November gesteld, dat het bedrijfsleven thans „door betere organisatie en door het opvoeren van de productie per arbeider (zal) trachten tot minder uitgaven te komen”. Hij berekent zelfs, dat hierdoor f 40 miljoen van de door het Nederlandse volk uit hoofde van de subsidieverlaging op te brengen f 260 miljoen opgevangen zal worden, maar wij zouden hier toch de vraag willen stellen: Waar ligt in de getroffen regeling dan van werknemerszijde de prikkel om hiertoe over te gaan? Als de berekeningen goed zijn, vangen immers de gulden-bijslag en de verhoging van

¹⁾ De uitkeringen bij ziekte en ongeval worden gebaseerd op het loon, verhoogd met de „bijslag”. De wettelijke uitkeringen bedragen 80 pCt (70 pCt bij ongeval, na 6 weken) van dit bedrag. Als er nu iemand behoefte heeft aan de volledige, en niet aan een gedeeltelijke compensatie der verhoging van de kosten van levensonderhoud, waarvan de beschikking van Rijksbemiddelaars gewaagt, dan is het de arbeider, die door ziekte of ongeval is getroffen. Hier ware aanleiding, de gehele gulden toe te kennen.

de kindertoeslag de stijging der kosten van levensonderhoud geheel op! En daar ligt nu juist de moeilijkheid: wij zullen als volk óf meer moeten produceren óf minder moeten consumeren, een andere uitweg om de staatshuishouding in evenwicht te brengen is er niet. Nóch het een, nóch het ander wordt door de getroffen regeling in voldoende mate bevorderd. En wij zijn helaas niet rijk genoeg om ons consumptiepeil te kunnen handhaven en toch de investeringen, die in de toekomst hun baten zullen moeten afwerpen, te verrichten.

Op twee punten komt het dwang-economische karakter der regeling scherp naar voren. In de eerste plaats, waar het College van Rijksbemiddelaars de bijslagen „bindend” vaststelt, in de tweede plaats waar de Prijzenbeschikking niet-doorberekening loonbijslagen 1948 het incalculeren dezer bijslagen „niet geoorloofd” verklaart. Het eerste punt is meer van juridische aard; de leek krijgt hier de indruk, dat het College formeel zijn bevoegdheden niet overschreden heeft, doch dat het zeer de vraag is, of aan een zo ruime bevoegdheid bij de vaststelling der betrokken artikelen (12 en 16) van het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 wel gedacht is. Het tweede punt is uiteraard meer uit een economisch oogpunt van belang.

In het toelichtende Regeringscommuniqué staat te lezen, dat de loonbijslagen „in het algemeen niet tot prijsverhoging (mogen) leiden” en dat „ook destijging van de kolenprijzen in het algemeen niet tot stijging van de verkoopprijzen der producten (zal) mogen leiden”. Het Nederlandse bedrijfsleven heeft deze klanken al eerder gehoord. Zo toen verleden jaar de loons- en salarisuitkering van 1 week resp. 2 pCt van het jaarloon werd goedgekeurd. Zo ook, toen op 1 Juli 1947 de omzetbelasting weder verhoogd en de kolenprijs met f 5,— per ton steeg. In al deze gevallen gold, evenals nu, dat doorberekening in principe niet werd toegestaan.

Wij kunnen hierin niet anders zien, dan een uitermate onbevredigende regeling. Het valt nu eenmaal niet te ontkennen, dat deze factoren evenzo vele kostprijsverhogingen voor de producenten betekenen. Voert men nu aan, dat de bedrijven toch genoeg verdienen om deze verhogingen op te vangen, dan ligt hierin

- 1e. een volstrekt onaanvaardbare generalisering opgesloten, terwijl
- 2e. de exportwinstbelasting, die door de heer Hofstra is bepleit, doch waarvoor in het Kabinet geen meerderheid te vinden bleek, langs een omweg dan toch wordt binnengehaald.

Wie zich inlaat met de resultaten van het bedrijfsleven, zal in de eerste plaats moeten vragen, of de in aanmerking komende bedrijven bij de samenstelling van hun bedrijfsresultaten met afschrijving naar vervangingswaarde hebben rekening gehouden. Hierover is begin October in Rome tijdens het internationale congres der Association Internationale de Droit Financier et Fiscal een belangwekkend debat gehouden, waarvan het resultaat voor de voorstanders van afschrijving naar vervangingswaarde lang niet onbevredigend was. In Nederland was deze gedachte reeds lang gemeengoed, terwijl zelfs de Nederlandse fiscus nu op dit punt (althans enigermate?) schijnt te gaan toegeven. De Directeur-Generaal van de Prijzen is voor praktische toepassing van de vervangingswaardeleer echter nog niet te vinden. Het is echter duidelijk, dat van werkelijke winst geen sprake kan zijn, zolang het door de duurzame productiemiddelen bij de productie gebrachte waarde-offer niet behoorlijk gemeten en in rekening gebracht is.

Vervolgens zal men moeten vragen, of de onderhavige bedrijven er op bedacht zijn geweest, waardestijgingen van per balansdatum aanwezige duurzame productiemiddelen en materiaal- en goederenvoorraden niet als winst aan te merken. Zijn beide correcties aangebracht, dan zal onderzocht moeten worden, welk deel van de aldu

berekende winst aan exportorders valt toe te schrijven. Is ook hiervoor een correctie aangebracht, dan is het duidelijk, dat zich een hele scala van bedrijfsresultaten zal voordoen, van zeer winstgevend tot zeer verliesgevend toe. Het gaat nu niet aan, tot deze bedrijven generaliserend te zeggen, dat de kostprijsverhogingen in het algemeen niet tot prijsstijgingen zullen mogen leiden. Men kan dit — in het kader der huidige gerichte economie — veel juister zeggen door de formulering, dat de kostprijsverhogingen niet tot prijsstijgingen zullen mogen leiden, indien en voor zover zij bij juiste winstcalculatie nog kunnen worden opgevangen door de geldende binnenlandse verkoopprijzen.

De vraag mag in dit verband gesteld worden: Wat verwacht en wat wil het Nederlandse volk eigenlijk van zijn bedrijfsleven? Er bestaat weinig verschil van mening over de opvatting, dat dit bedrijfsleven op grote schaal zal moeten industrialiseren om werkgelegenheid te bieden aan onze sterk groeiende bevolking, die zich vele vooroorlogse bestaansmogelijkheden om redenen, die hier verder buiten beschouwing kunnen blijven, ziet ontnomen. Om te industrialiseren is echter kapitaal nodig, dat nog altijd slechts verschaft wordt door instellingen of individuen, die in de rentabiliteit van het betrokken bedrijf vertrouwen hebben. Het bedrijfsleven moet dus winst maken: geen industrialisatie zonder emissies, geen emissies zonder winst. De spaarders plegen echter, zo al niet individueel, dan toch in hun collectiviteiten, zoals institutionele beleggers en beleggingsconsortia, aan balansanalyse te doen en zouden weinig waardering hebben voor ondernemingen, die steeds precies uitkerden, wat zij verdienen. De praktijk is dan ook, dat er aan interne financiering gedaan moet worden om de bedrijven financieel sterk te maken en het vertrouwen der spaarders te verwerven. Het lijkt, in dit licht gezien, dan ook contradictoer, dat men twee dingen tegelijk zou willen, nl. de bedrijven sterk te maken, opdat zij zullen kunnen uitbreiden, en deze zelfde bedrijven te beletten de verhogingen der kostprijsfactoren in de binnenlandse prijzen door te berekenen, voor zover deze daartoe bedrijfseconomisch aanleiding geven. Ook moge bedacht worden, dat dit alles zijn weerslag zal moeten vinden in de concurrentiekracht op de buitenlandse markten: immers, de bedrijven, die in het binnenland hun kostprijzen niet meer goedmaken, zullen de neiging hebben voor het buitenland met dubbel verhoogde kostprijzen te calculeren. Lukt dat niet, dan zal de export daarvan de terugslag ondervinden. In stede van dumping op de exportmarkten vindt dan — door overheidsmaatregelen gedwongen — dumping op de binnenlandse markten plaats. Vooral voor bedrijven, die reeds in overleg met de in aanmerking komende overheidsinstanties tot uitbreidingen overgegaan zijn, welke zich thans in aanbouw bevinden, kan de niet-doorberekening zwaar wegen. Zij hebben met bepaalde bedragen aan vrijkomende afschrijvingen en winsten uit de lopende productie rekening gehouden en redelijkerwijze ook mogen houden, welke bedragen zij als een der financieringsbronnen hunner uitbreidingen thans geheel of gedeeltelijk verloren zien gaan.

Zo dreigt, tegenover een kunstmatigheid, welke verdwijnt, een nieuwe kunstmatigheid, in de vorm van ontoereikende binnenlandse prijzen te ontstaan, welke voor het Nederlandse bedrijfsleven een niet te onderschatten gevaar inhoudt. Het verbod der doorberekening kan niet beletten, dat de kosten in werkelijkheid dan toch maar gestegen zijn. Dat hier bovendien de economisch ongewenste figuur ontstaat, dat alle volgende fasen in de bedrijfskolom met die te lage prijzen, welke voor hen weer kosten zijn, rekening houden, als waren het economisch verantwoorde prijzen, waardoor zij meer van de betrokken goederen of diensten zullen willen afnemen dan met de werkelijk daaraan verbonden maatschappelijke offers overeenstemt, worde slechts terloops vermeld. Vroeger of later zal ook aan deze bedrijven de ware rekening gepresenteerd moeten worden.

Bij dit alles wordt niet over het hoofd gezien, dat de tot dusverre gevolgde politiek van lage prijzen en dienovereenkomstige lonen ook zeer reële voordelen heeft gebracht. Dat men er naar streeft, deze voordelen ondanks de verlaging der subsidies voor zover mogelijk te handhaven, moge begrijpelijk zijn, het is economisch niet reëel, dit te vinden in prijs- en loonsverhogingen, welke niet mogen worden doorberekend.

Wil men niet de inflatie, wil men ons productie-apparaat vergroten om de betalingsbalans in toekomstig evenwicht te kunnen brengen, dan zal men ons volk vroeg of laat in feite moeten aanzeggen, dat het verarmd is en daarvan als consument de consequenties zal hebben te dragen. Een dergelijke mededeling zal in hoge mate impopulair zijn en misschien lijkt het middel in the short run erger dan de kwaal. Of men er goed aan gedaan heeft, haar thans nog uit te stellen, zal de tijd ons moeten leren.

t. D.

HET INDUSTRIËLE LOONPEIL IN NEDERLAND.

Door de jongste maatregelen op het gebied van subsidies en lonen is het hier te lande bestaande loonpeil weer sterk in de algemene belangstelling gekomen. Met het oog daarop zal in het onderstaande aan de hand van de beschikbare statistische gegevens worden getracht een zo nauwkeurig mogelijk beeld te geven van de momenteel ten onzent op dit gebied bestaande situatie en van de verhouding tot een tweetal belangrijke buurlanden, België en Engeland. Daarbij zullen uitsluitend de industriële lonen in oogen-schouw worden genomen, teneinde te vermijden, dat met gemiddelden van geheel ongelijksoortige grootheden zou moeten worden gewerkt.

Het loonpeil per October 1948.

Omtrent het werkelijke loonpeil wordt de beste informatie verstrekt door de vanwege het C.B.S. gepubliceerde indexcijfers der gemiddelde uurverdiensten. Helaas dateert het laatste desbetreffende cijfer van September/October 1947, toen bedoeld indexcijfer op 193 stond (1938/39 = 100). De ontwikkeling nadien kan derhalve slechts worden benaderd met behulp van het verloop der zgn. regelingslonen, welke index maandelijks wordt bijgehouden. Hoewel dit indexcijfer uiteraard geen volkomen nauwkeurige maatstaf is voor de stijging der uurverdiensten, mag het onder de huidige weer meer normale omstandigheden toch als een vrij betrouwbare indicator worden beschouwd. Daar het peil der regelingslonen tussen September/October 1947 en October 1948 met ca 3 pCt steeg, mag het indexcijfer der gemiddelde uurverdiensten uit dezen hoofde dus op 199 voor laatstgenoemde datum worden gesteld.

Daarmee is echter nog geen volledig juist beeld verkrijgen van het huidige industriële loonpeil. De gebruikte indexcijfers hebben nl. uitsluitend betrekking op mannelijke arbeiders van 21 jaar en ouder. Daar evenwel de vrouwen- en jeugdlonen aanmerkelijk meer zijn gestegen, moet het cijfer 199 te laag worden geacht, zodat nog een correctie noodzakelijk wordt.

Bedoelde correctie kan worden verricht door de loonstijging van elke arbeiderscategorie afzonderlijk in aanmerking te nemen. Volgens het C.B.S. was het indexcijfer der gemiddelde uurverdiensten in September/October 1947 op basis 1942 (over de beweging vóór dit jaar is niets bekend):

voor mannen	van 21 jaar en ouder:	154
voor vrouwen	van 21 jaar en ouder:	176
voor mannen	van 14-20 jaar:	184
voor-vrouwen	van 14-20 jaar:	195,5

Worden deze afwijkingen vermenigvuldigd met de (bij benadering bekende) aantallen arbeiders per categorie, dan stijgt het algemeen gemiddelde van 199 tot 211, dus met

6 pCt. Ook deze uitkomst is dan waarschijnlijk nog iets te laag, daar vermoedelijk ook vóór 1942 reeds een zekere divergentie is opgetreden.

Tenslotte dient nog rekening te worden gehouden met de 2 pCt gratificatie en de kinderbijslag, die immers eveneens een deel van het totale loon uitmaken. Hoewel de uitbetaling der bedoelde gratificatie niet verplicht is en voorts deze extra uitkering in bepaalde bedrijven ook reeds vóór de oorlog plaats had, mag het in de praktijk toch wel geoorloofd heten hiervoor tenminste 1 pCt in rekening te brengen. De verhoging wegens kinderbijslag dient op 6 pCt te worden gesteld, zijnde de momenteel vóór dit doel door de werkgevers op te brengen premie. Het indexcijfer der gemiddelde uurverdiensten in October 1948 stijgt aldus uiteindelijk tot 226 t.o.v. 1938/39.

Het loonpeil in verhouding tot de kosten van levensonderhoud en de arbeidsproductiviteit.

Uit het voorgaande wordt het duidelijk, dat ondanks de in October 1946 afgekondigde loonstop, toch een aanzienlijke stijging van het loonniveau heeft plaats gehad. Deze ontwikkeling wordt gewoonlijk gemotiveerd met de tegelijkertijd plaats gehad hebbende stijgingen van de kosten van levensonderhoud en van de arbeidsproductiviteit. De redenering is daarbij dan, dat de stijgende kosten van levensonderhoud een corresponderende loonsverhoging noodzakelijk hebben gemaakt en dat de stijgende arbeidsproductiviteit zulks ook economisch verantwoord deed zijn. Het is derhalve van belang ter controle de ontwikkeling der genoemde grootheden naast elkaar te stellen, in het bijzonder sedert de invoering van de loonstop.

Het verloop van het indexcijfer der kosten van levensonderhoud kan zowel aan de hand van vóóroorlogse als van na-oorlogse huishoudrekeningen worden gevolgd. De indexcijfers volgens na-oorlogse huishoudrekeningen verdienen in beginsel de voorkeur, omdat zij nauwkeuriger aansluiten bij de hedendaagse verbruiksgewoonten, maar hebben het nadeel, dat zij niet worden berekend voor een onveranderlijk pakket goederen en diensten, doch op basis van de voortschrijdende som van telkens vier kwartalen. Deze afwijkende methode is uiteraard ingevoerd in verband met de nog weinig gefixeerde consumptieverhoudingen, maar heeft tot consequentie, dat de verkregen indexcijfers niet van kwartaal tot kwartaal onderling vergelijkbaar zijn en dus feitelijk voor het onderhavige doel niet mogen worden gebruikt.

In de praktijk blijkt tussen beide reeksen echter nauwelijks enig verschil te bestaan. Het indexcijfer volgens vóóroorlogse huishoudrekeningen is gestegen van 196 in September 1946 tot 203 in Augustus 1948, dus met bijna 4 pCt, terwijl dat volgens na-oorlogse huishoudrekeningen is gestegen van 180 tot 188, dus met ruim 4 pCt.

De industriële arbeidsproductiviteit bedroeg in het derde kwartaal 1946 volgens het C.B.S. 72 en was in het tweede kwartaal 1948 tot 81 gestegen; overeenkomstig het normale seizoenspatroon mag worden geschat, dat het niveau voor het derde kwartaal ca 82 zal zijn.

De arbeidsproductiviteit zou dan dus met 14 pCt zijn gestegen in dezelfde periode, waarin het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud met 4 pCt toenam.

Wordt hiertegenover nu de ontwikkeling van de gemiddelde uurverdiensten in ditzelfde tijdvak gesteld, dan blijkt het volgende. Het desbetreffende indexcijfer stond in September/October 1946 op 181. Daar blijkt berekening de geconstateerde divergentie van de vrouwen- en jeugdlonen in de onderhavige periode nauwelijks enige verandering heeft ondergaan, dient ook dit cijfer weer met 6 pCt te worden verhoogd tot 192. Een verdere verhoging tot 196 vloeit dan nog voort uit het toenmalige niveau van de kinderbijslag. Daartegenover kan voor Augustus 1948 het eerder gevonden cijfer van 226 worden gesteld, waarna dus de gemiddelde inkomensvermeerdering sedert de af-

kondiging van de loonstop 15 pCt blijkt te bedragen en de stijging van het reële loon in dezelfde periode derhalve 11 pCt.

De conclusie van een en ander moet zijn, dat de positie der loontrekkenden in de onderzochte periode niet onbelangrijk is verbeterd. Tegenover de gestegen kosten van levensonderhoud werd een dienovereenkomstige inkomensvermeerdering verkregen en bovendien kwam de toegenomen arbeidsproductiviteit voor het leeuwendeel (11 pCt op 14 pCt) aan hen ten goede. Dat niet de gehele stijging der arbeidsproductiviteit aan de loontrekkenden in de vorm van loonsverhoging werd uitgekeerd, is op zichzelf niet onredelijk. In de eerste plaats immers is de hogere arbeidsproductiviteit ook nog wel aan andere oorzaken te danken dan alleen aan verhoogde inspanning der arbeiders. Bovendien had de gemiddelde Nederlandse werknemer, dank zij de sociale politiek der Regering, aanvankelijk een inkomen, dat hoger lag dan met de toenmalige lage stand der arbeidsproductiviteit correspondeerde en dat dus anticipeerde op een stijging van laatstgenoemde; het spreekt vanzelf, dat deze voorsprong geleidelijk moet worden ingehaald. Tenslotte zal uit het navolgende blijken, dat het met het oog op de concurrentiepositie van Nederland op de wereldmarkt de voorkeur zou verdienen, indien de stijging der arbeidsproductiviteit ook nog aan andere doeleinden ten goede zou kunnen komen dan alleen aan een verhoging van het loonpeil.

De verhouding tot het loonpeil in België.

Aan de verhouding tot het Belgische loonpeil wordt vooral grote betekenis toegekend met het oog op de totstandkoming van de Benelux. Een voor de hand liggend middel om deze verhouding te leren kennen is een vergelijking van de bovengenoemde Nederlandse loonindices met die, welke omtrent de Belgische ontwikkeling bekend zijn. Als uitgangspunt daarvoor kan worden gekozen de verhouding, welke tussen beide landen vóór de oorlog bestond blijkens de Belgische Economische en Sociale Telling 1937 en de Nederlandse Ongevallenstatistiek van hetzelfde jaar.

Het blijkt uit de genoemde statistieken, dat de gemiddelde uurverdiensten van alle industriële arbeiders in het eigenlijke bedrijf in België 27,5 ct, in Nederland 39,5 ct bedroegen¹⁾. Worden deze bedragen nu vermenigvuldigd met de industriële loonindices, dan kan de momentele verhouding vrij goed worden benaderd.

Omtrent de Belgische loonstijging worden geen betrouwbare indices gepubliceerd. Niettemin beschikt men in België over zeer waardevolle gegevens, daar de uitvoering van de sociale verzekering aldaar via de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid geschiedt, bij welke instantie derhalve de laatstelijk uitbetaalde lonen voor elke bedrijfstak nauwkeurig bekend zijn²⁾. Wordt van deze gegevens van de R.M.Z. gebruik gemaakt, dan blijkt het Belgische loonpeil in het vierde kwartaal 1947 tot ca 385 (1936/38 = 100) te zijn gestegen (uitsluitend het eigenlijke loon, dus exclusief kinderbijslag e.d.). Voor Nederland moet blijkens het voorgaande een indexcijfer van $193 + 6 \text{ pCt} + 1 \text{ pCt} = 207$ per September/October 1947 (1938/39 = 100) worden berekend, welk cijfer nog met 4 pCt dient te worden verhoogd tot 215, teneinde eenzelfde jaarbasis te verkrijgen als in België.

Het resultaat van de beoogde vermenigvuldiging is derhalve, dat de gemiddelde uurverdiensten eind 1947 in

¹⁾ Zie: „Lonen en salarissen in de Belgische nijverheid” door mej. Mr A. H. Polt in „E.-S.B.” van 5 Januari 1944.

²⁾ Enige cijfers kan men vinden in deel V van de prac-adviezen voor de Benelux-studieconferentie der vakbonden, te Amsterdam gehouden van 19 - 24 April 1948. Het schijnt de bedoeling te zijn deze loongegevens van de R.M.Z. in de toekomst regelmatig te publiceren. België zou daarmee op het gebied van de loonstatistiek een aanmerkelijke voorsprong op ons land verkrijgen, daar aldus op elk gewenst moment volkomen recente cijfers omtrent de werkelijke verdiensten zouden kunnen worden verstrekt. Te onzent kunnen dergelijke gegevens slechts worden verkregen door een éénmaal per jaar in te stellen speciale-enquête, waarvan de resultaten pas na geruime tijd openbaar worden.

België ca $3,85 \times 27,5$ ct = 106 ct hebben bedragen en in Nederland ca $2,15 \times 39,5$ ct = 85 ct.

De conclusie uit het bovenstaande mag luiden, dat het industriële loonpeil eind 1947 in België ongeveer 25 pCt hoger lag dan in Nederland ³⁾ (bij een ongeveer gelijk niveau der sociale kosten). Weliswaar is nadien het Nederlandse loonpeil nog met 3 pCt gestegen en dezer dagen opnieuw verhoogd met bijna 2 pCt, doch ook de Belgische lonen zijn verder omhoog gegaan, o.a. met ca $2\frac{1}{2}$ pCt wegens de vermindering der zgn. compensatietoelagen. Aangenomen mag dan ook wel worden, dat het loonverschil tussen Nederland en België momenteel nog van dezelfde orde van grootte is als aan het einde van 1947.

De verhouding tot het loonpeil in Engeland.

Door het Centraal Planbureau is de methode geïntroduceerd om door vergelijking met de situatie in Engeland, dat als onze voornaamste industriële concurrent wordt beschouwd, te controleren of het loonpeil hier te lande voldoende ruimte laat voor de verbetering van onze exportpositie. Daarbij wordt uitgegaan van de verhouding in 1938, waarvan het aannemelijk mag worden geacht, dat een zekere evenwichtspositie was bereikt. Achtereenvolgens worden dan de wijzigingen nagegaan, welke sinds genoemd jaar zijn opgetreden in het loon, de arbeidsproductiviteit en de door het bedrijfsleven te betalen sociale kosten. De kinderbijslag wordt bij deze vergelijking in de sociale kosten opgenomen, aangezien hij thans niet van de gezichtshoek der totale werknemersontvangsten uit, doch van die der totale werkgeverskosten uit moet worden beschouwd.

Wordt deze methode op de situatie in October 1946 toegepast, dan ontstaat het volgende beeld. Het Nederlandse loonpeil bedroeg op dat moment blijkens het voorgaande $181 + 6$ pCt = 192. De industriële arbeidsproductiviteit stond op 72 en de sociale kosten waren gestegen van ca 6 pCt van het loon vóór de oorlog tot ca 18 pCt. Daartegenover waren de gemiddelde uurverdiensten in Engeland gestegen tot 191, mocht de arbeidsproductiviteit aldaar geschat worden op 102 ⁴⁾ en waren de sociale kosten met 3 pCt op het vooroorlogse peil gebleven (dank zij de activiteit van de Staat op dit terrein). Wordt tenslotte rekening gehouden met de koerswijziging, dan kan het in October 1946 hier te lande toelaatbare loonpeil dus worden gesteld op:

$$191 \times \frac{72}{102} \times \frac{103 : 103}{118 : 106} \times 1,20 = 146 \text{ t.o.v. } 1938.$$

Daar het feitelijke loonpeil op genoemde datum $181 + 6$ pCt = 192 bedroeg, beliep de overschrijding derhalve niet minder dan 32 pCt.

Nauwelijks gewijzigd was de situatie een jaar later. Weliswaar had nl. inmiddels in Engeland een vrij belangrijke loonstijging doorgezet, maar ook te onzent was zowel het loon als het niveau der sociale kosten gestegen. Het toelaatbare loonpeil voor October 1947 moest daardoor worden gesteld op:

$$209 \times \frac{75}{104} \times \frac{103 : 103}{121 : 106} \times 1,20 = 158 \text{ t.o.v. } 1938.$$

Daar het feitelijke loonpeil inmiddels op $193 + 7$ pCt = 207 was gekomen, bedroeg de overschrijding toen dus nog steeds 31 pCt.

Een verbetering kan echter worden aangenomen per October 1948, voor welke maand het toelaatbare loonpeil op grond van de voorlopig bekende gegevens als volgt kan worden benaderd:

$$219 \times \frac{82}{106} \times \frac{103 : 103}{121,5 : 106} \times 1,20 = 176 \text{ t.o.v. } 1938.$$

Het voor deze datum veronderstelde loonpeil van 199

³⁾ Het is mogelijk deze uitkomst nader te verifiëren door vergelijkingen voor de afzonderlijke bedrijfstakken. Worden dergelijke vergelijkingen gemaakt, dan blijkt ook daaruit een gemiddeld verschil van ca 25 pCt te resulteren.

⁴⁾ Zie: „Het niveau der arbeidsproductiviteit in Engeland” in „E.-S.B.” van 20 October 1948, blz. 828.

+ 7 pCt = 213 zou dus een overschrijding van nog slechts 21 pCt inhouden.

Uit een en ander mag worden afgeleid, dat de Nederlandse positie in de afgelopen twee jaren weliswaar is verbeterd, maar dat niettemin het gewenste einddoel nog geenszins is bereikt. Aanhoudende voorzichtigheid op het gebied der loonpolitiek blijft dus dringend noodzakelijk.

Van hoeveel betekenis daarbij een verdere stijging van de arbeidsproductiviteit kan zijn, blijkt het beste uit het feit, dat de loonbeweging als zodanig in Nederland niet afwijkt van die in Engeland. Terwijl nl. hier te lande het loonpeil steeg van 192 tot 213, dus met 11 pCt, en bovendien de sociale kosten toenamen met $3\frac{1}{2}$ pCt, ging in Engeland het loonpeil van 191 naar 219, een stijging dus met 15 pCt. Dat niettemin de relatieve positie van ons land een zekere verbetering heeft ondergaan, moet dus vrijwel geheel aan de stijging van de arbeidsproductiviteit worden toegeschreven. Aangenomen mag worden, dat bij verdere opvoering van laatstgenoemde factor het gewenste doel kan worden bereikt, indien althans wordt verhinderd, dat het loonpeil in gelijke mate omhoog gaat.

Van deze gezichtshoek uit moet het worden betreurd, dat de Regering zich genoodzaakt heeft gezien de subsidies te verlagen op een moment, dat zulks niet zonder een compenserende loonsverhoging kon geschieden, daar aldus weer een stap terug werd gezet op de weg naar maximale export. Als gevolg van deze maatregel, die een verhoging van het loonpeil met bijna 2 pCt inhoudt, zal het indexcijfer immers stijgen van 213 tot 217 en derhalve de overschrijding van het toelaatbare loonpeil van 21 pCt tot 23 pCt. Hoewel deze achteruitgang op zich zelf niet zo belangrijk schijnt, moet hij wel degelijk ernstig worden geacht, wanneer men zich realiseert hoe groot de overschrijding nog altijd is.

De loonbijslag van 1 gulden.

Mede met het oog hierop kan de vraag rijzen, of het niet mogelijk was geweest de verhoging beperkter te houden. Dienaangaande zal echter steeds in het oog moeten worden gevat, dat een te sterke druk op het loonpeil het doel voorbij kan schieten en dan juist verlaging van de arbeidsproductiviteit zal kunnen veroorzaken. Niettemin zou de thans gekozen vorm van een uniforme loonbijslag ad 1 gulden in zoverre niet doelmatig kunnen worden geacht, dat aan alle gezinnen met minder dan 2 kinderen een bedrag wordt toegekend, dat boven de voor deze gezinnen berekende vermeerdering der uitgaven is gelegen.

Het bedrag ad 1 gulden immers is berekend op basis van een gezin met 2 kinderen. Wordt dit bedrag nader geanalyseerd, dan blijken hiervan 60 ct voor de beide ouders te zijn bestemd en 20 ct voor elk kind. Alle gezinnen met minder dan 2 kinderen ontvangen dus thans een reële inkomensvermeerdering, terwijl de gezinnen met meer dan 2 kinderen een reële vermindering ondergaan. Voor laatstgenoemde categorie is een herziening van de kinderbijslag toegezegd, maar voor de kleine gezinnen en voor de alleenstaanden heeft men niet besloten tot een dienovereenkomstige reductie.

Berekening leert nu echter, dat de door een dergelijke reductie te verkrijgen besparing toch slechts geringe betekenis voor ons loonpeil zou hebben gehad. Volgens een globale benadering komen nl. in totaal ca 1,5 miljoen in het bedrijfsleven werkzame loontrekkers voor de bijslag van 1 gulden in aanmerking, hetgeen dus een verhoging van de loonsom met ca 80 mln gulden inhoudt. Wordt op het genoemde aantal de indeling naar gezinsgrootte toegepast, zoals deze volgens de laatste gegevens van het C.B.S. bekend is, dan zouden daaronder (behalve een vrij beperkt aantal alleenstaanden) bij benadering 350.000 gezinnen zonder kinderen, 350.000 gezinnen met 1 kind en 300.000 gezinnen met 2 kinderen vallen, welke groepen tezamen ruim 50 mln van het totaal ad 80 mln gulden zouden ontvangen.

Had de loonbijslag nu in plaats van 1 gulden slechts 60 cent bedragen en was vervolgens de kinderbijslag voor elk kind verhoogd met 20 cent, dan zou de totale jaarlijkse uitkering aan de bovengenoemde gezinnen slechts 10 mln gulden minder hebben bedragen. Daar de gezinnen met meer dan 2 kinderen ook bij deze verrekeningsvorm een extra uitkering per kind zouden moeten ontvangen, evenals thans de bedoeling is, zou ten aanzien van deze categorieën geen besparing kunnen worden bereikt. De uiteindelijke reductie op de verhoging zou dus niet meer dan 10 mln gulden zijn geweest.

Bovendien dient te worden overwogen, dat in de thans toegekende bijslag geen rekening is gehouden met de aftrek wegens loonbelasting. Voor een gezin met 2 kinderen is deze aftrek slechts gering, maar bij de kleinere gezinnen gaat een goed deel van het „teveel” langs deze weg weer verloren.

De genoemde feiten in aanmerking nemende, mag dus worden gesteld, dat het thans in overleg tussen Regering en Stichting van de Arbeid genomen besluit de voorkeur verdient boven een meer gecompliceerde regeling. Niettemin zal het steeds noodzakelijk blijven ten opzichte van de ontwikkeling van het Nederlandse loonpeil de uiterste waakzaamheid te betrachten. Versterking van onze exportpositie is ook voor de werknemers zelf de beste garantie voor de toekomstige werkgelegenheid!

's-Gravenhage.

Dr J. E. v. DIERENDONCK.

EEN CONJUNCTUURFONDS.

De Werkgelegenheidscommissie heeft onlangs een rapport gepubliceerd, dat de mogelijkheden van samenwerking wil nagaan tussen Overheid en bedrijfsleven bij de conjunctuurpolitiek ¹⁾.

Het stemt tot voldoening, dat het vraagstuk der werkgelegenheid de volle aandacht van de Regering blijkt te hebben. Immers, de huidige economische constellatie zou er wellicht toe kunnen leiden, dat een van de grootste problemen op sociaal-economisch gebied, hetwelk zich in het verleden zo sterk deed gelden, in het vergeetboek geraakt. Wanneer men zich niet tijdig realiseert, dat ook voor de na-oorlogse periode het conjunctuurvraagstuk van actuele betekenis is, dan zou het intreden van een eventuele depressie de Overheid onvoorbereid vinden.

Er is temeer reden tot verheugen, omdat de Commissie een aspect van de conjunctuurpolitiek bespreekt, dat tot op heden al te zeer werd verwaarloosd. Zij geeft nl. uitdrukkelijk te kennen, dat naar haar mening het bedrijfsleven zelf in het centrum van de conjunctuurpolitiek dient te worden geplaatst. Hierdoor geeft zij er blijk van haar tijd vóór te zijn. Maar al te vaak hoort men de voorstanders van een actieve conjunctuurpolitiek de lof verkondigen van een anti-cyclische budgetpolitiek der Overheid.

Zonder aan de betekenis van deze laatste afbreuk te willen doen en het toejuichend, dat dergelijke ideeën in steeds breder kring gemeengoed worden, overschat men o.i. toch sterk de doeltreffendheid van deze politiek, indien men er van uit gaat, dat men hiermee alleen reeds de conjunctuur voldoende kan bestrijden. De gedachte, dat een betrekkelijk geringe verhoging van de netto-staatsuitgaven een „Ankurbelung” van het economisch proces zou kunnen bewerkstelligen, achten wij niet geheel in overeenstemming met de moderne conjunctuurtheorie, terwijl zij ook in de ervaringen, door het buitenland in deze opgedaan, geen bevestiging vindt.

Daarom ligt het voor de hand om, met alle waardering voor de gunstige resultaten, welke men met een anti-cyclische budgetpolitiek der Overheid kan bereiken, toch als strategisch punt ter bestrijding van de conjunctuur nog

¹⁾ Zie „Sociale Voorlichting”, October 1948, blz. 71 e.v.

een andere sector te kiezen. Gezien de centrale plaats, welke de investeringen van het bedrijfsleven in het conjunctuurverloop innemen, ligt het voor de hand na te gaan of deze zich niet voor beïnvloeding lenen. Dit is temeer van belang, daar vrijwel iedere conjunctuurtheorie aan deze particuliere investeringen een overheersende causale betekenis toekent. De ontwikkeling van het overheidsbudget moge dan al van invloed zijn op het conjunctuurverloop en anderzijds zich goed lenen om de conjunctuur te bestrijden, de oorzaak wordt daardoor niet rechtstreeks opgeheven. Kiest men evenwel de particuliere investeringssector als operatieterrein voor de conjunctuurpolitiek, dan is er geen sprake van „Kurieren am Symptom”, maar tast men de kwaal in haar kern aan. Zoals gezegd, treft men deze gedachte nog zelden aan en pleit het voor de Commissie, dat zij in dit verband met voorstellen komt.

Deze voorstellen behelzen een drietal punten, nl. 1. Algemene voorlichting, 2. Instelling van een conjunctuurfonds, 3. Juister kostprijscalculatie. Hoewel deze alle drie interessant zijn en nadere beschouwing verdienen, zullen wij ons in dit artikel beperken tot de voorgestelde instelling van een conjunctuurfonds.

De voorstellen van de Commissie.

De voorstellen, welke hierop betrekking hebben, komen op het volgende neer. De onderneming wordt in staat gesteld haar winst, in de hausseperiode gemaakt, buiten de belasting te houden. Wil zij deze faciliteit genieten, dan moet de winst op een speciale geblokkeerde rekening bij De Nederlandsche Bank worden gestort. Aldus verliest de onderneming de beschikking over dit geld, terwijl ook geen interest hierover wordt vergoed. De mogelijkheid om door storting op deze geblokkeerde rekening van winsten de belastingheffing te ontgaan, is onbeperkt, met deze uitzondering, dat een zeker normaal rentepercentage over het in het bedrijf werkend vermogen niet mag worden gereserveerd. De onderneming krijgt eerst de beschikking over de aldus gereserveerde bedragen, wanneer de Overheid verklaart, dat een depressieperiode is aangebroken. Op dat moment heeft zij dus de winst belastingvrij ter beschikking.

Als conditie daarbij geldt evenwel, dat, zo de Overheid zulks bepaalt, de onderneming een zeker gedeelte van de vrijkomende reserve binnen een bepaalde tijdsperiode moet besteden, en wel hetzij voor de aanschaffing voor binnen het bedrijf blijvende vaste investeringsgoederen, hetzij voor uitkering van additionele wachtgelden. Daarbij zou de besteding voor vaste investeringsgoederen alleen worden toegestaan, voor zover deze aanschaffingen uitbreiding — dus geen vervanging — van de bestaande bedrijfsoutillage betekenen, of indien het vervangingsinvesteringen betreft, voor zover deze niet uit de reeds geboekte afschrijvingen op het te vervangen activum kunnen worden gefinancierd.

Wanneer men zich niet aan deze regels houdt, worden de reserves alsnog op de normale wijze belast. Eventueel na afloop van de depressie resterende gelden blijven op de speciale rekening staan, onverminderd de bepaling, dat een onderneming te allen tijde over de reserve kan beschikken, mits alsnog de normale belasting wordt betaald.

De motivering van het voorstel.

Bezien wij nu de motivering van het voorstel. Deze betreft zowel het belang van de Overheid als van het bedrijfsleven. Het bedrijfsleven zou een vermindering van de belastingdruk verkrijgen, terwijl de Overheid een doeltreffend instrument ter beïnvloeding der conjunctuur in de hand zou hebben.

Hoewel voor de meeste lezers dit voorstel vermoedelijk nieuw zal zijn, is het toch reeds eerder aan de orde gesteld. In 1938 stelde de Zweedse Rijksdag namelijk een wetsontwerp voor, volgens hetwelk iedere onderneming van 1

Januari 1938 af het recht zou krijgen, om in de jaren 1939-1941 bij berekening van de zuivere winst bepaalde bedragen tot vorming van een belastingvrij conjunctuur-nivelleringsfonds in aftrek te brengen, en wel voor zover het een fonds voor gebouwen betreft, maximaal 10 pCt van de jaarlijkse winst of voor zover het een N.V. betreft 2 pCt van het aandelenkapitaal en voor zover het gaat om een reserve voor de bedrijfsinventaris en voor voorraden tot het dubbele van deze percentages. Ook hier werd bepaald, dat dit fonds slechts in een bepaalde periode mag worden aangewend en wel uitsluitend ter afschrijving van in die periode aangeschafte activa. Voor zover het fonds niet binnen 7 belastingjaren aldus zou zijn aangewend, zou het weer belastbaar worden. Het initiatief tot dit voorstel was van het bedrijfsleven zelf uitgegaan ²⁾).

De bedoeling van het voorstel is de particuliere investeringen in de hausse te remmen en deze in de baisse te bevorderen. Aldus; zo heeft men blijkbaar geredeneerd, wordt het conjunctuurverloop, gestabiliseerd.

De mate, waarin dit resultaat zal worden bereikt, is niet direct te bepalen. De Commissie wijst er zelf reeds op, dat er in de hausse een factor in tegengestelde richting werkzaam is, nl. het feit, dat het verkrijgen van belastingvrijdom op gemaakte winst tevens insluit, dat men nieuwe winstmogelijkheden mist, welke uit de verdere investeringen zouden kunnen volgen. Iets dergelijks is het geval in de depressie, waar de ondernemers de mogelijk geringe rentabiliteit op nieuwe investeringen tegen het definitief vrijkomen van vroegere winstbedragen zullen moeten afwegen. Gezien de hoogte van de huidige belastingtarieven is het evenwel aannemelijk, dat inderdaad een niet te miskennen werking in de gewenste richting zal plaatsvinden. De Commissie zegt dan ook terecht, dat een ruwe quantitative benadering van de voor- en nadelen van het deelnemen aan de regeling leidt tot de conclusie, dat de keus in het algemeen ten gunste van deelneming zal uitvallen.

Is echter daarmee het voorstel, dat immers uiteindelijk ten doel heeft een verhoging van de werkgelegenheid door stabilisering van de conjunctuur ten volle gerechtvaardigd?

Vooreerst is het van belang onderscheid te maken tussen het al of niet deelnemen aan de regeling en het al of niet dienovereenkomstig doen fluctueren van de investeringen. In de hausse laat het zich immers denken, dat de ondernemer zal trachten te profiteren zowel van de belastingvrijdom als van de winstmogelijkheden verbonden aan nieuwe investeringen. Dit resultaat zou hij kunnen bereiken door crediet op te nemen en daarmee de expansie te financieren. Zoals nog zal blijken, is voor het aantrekken van besparingen in zo verre weinig gelegenheid, dat deze laatste voor een groot deel juist door de ondernemingen zelf plegen te worden verricht. De ondernemer kan evenwel trachten een beroep op de banken te doen, hetwelk de credietcreatie in de hand zou werken. Hieruit volgt, dat, wil de voorgestelde regeling effectief zijn, zij gepaard zal dienen te gaan met een credietcontrole.

Ter bepaling van de gedachtegang zij verder evenwel aangenomen, dat de regeling effectief is en dat de credietcontrole dus tevens wordt ingeschakeld. Wat zijn conjunctureel gezien de gevolgen daarvan?

Zoals bekend, voltrekt zich de opleving in de hausse primair doordat de investeringsactiviteit toeneemt. Het is gemeengoed van de conjunctuurtheorie geworden, dat via acceleratie- en multiplierbeginsel zich een cumulatief proces ontwikkelt, waarbij de investeringen een centrale rol vervullen. De financiering van de investeringen geschiedt voor een groot deel uit de besparingen, welke door

de onderneming worden verricht. Het blijkt nl., dat de toeneming van de besparingen bij verhoging van het nationale inkomen voor verreweg het grootste deel moet worden toegeschreven aan de door het bedrijfsleven ingehouden winst. Hansen berekent voor de Verenigde Staten, dat de marginale consumptie-quoten op grond van de verhouding: consumptie - uitbetaald inkomen gelijk aan 1 is en dat alleen met inachtneming van het door het bedrijfsleven ingehouden deel van het inkomen deze marginale consumptie-quoten een waarde aanneemt, welke bijna de helft lager is ⁴⁾.

Wanneer de Commissie voorstelt deze winst te steriliseren, treft zij dus blijkbaar de in de hausse werkende krachten in het hart.

Wij vragen ons af, of hiermee niet meer wordt bereikt dan men eigenlijk op het oog heeft en dan verantwoord is. Het steriliseren van de winst komt uiteraard neer op een regelmatige uitval van een niet onaanzienlijk deel van het nationale inkomen. Dit heeft een onmiskenbaar depressieve werking. Daarnaast zal door het uitvallen van de investering en de typische activerende werking op grond van de daaraan inherente acceleratie, de hausse moeilijk op gang komen of blijven.

Het gevaar doet zich dus voor, dat ter vermindering van een disproportionele hausse een opleving tout court wordt bedreigd.

Enkele consequenties.

Uit het voorgaande volgen een tweetal naar onze mening belangrijke consequenties, welke wij gaarne ter nadere overweging en discussie willen formuleren. Vooreerst is het dubieus of, zelfs indien de ondernemers van de voorgestelde regeling gebruik maken, de investeringen in de hausse voldoende zullen worden geremd. Dit zal slechts het geval zijn, indien de credietcontrole stringent wordt doorgevoerd: Dit impliceert dan echter tevens, dat de opleving praktisch stagneert. Immers, een conjuncturele toeneming van het nationale inkomen zonder dienovereenkomstige credietcreatie is nauwelijks denkbaar. Het alternatief is dus: geen opleving of een opleving welke disproportioneel is.

De Commissie gaat er terecht van uit, dat een onevenwichtige groei van de investering dient te worden vermeden. Daardoor immers wordt de grondslag gelegd voor de komende omslag. Een dergelijke ontwikkeling dient te worden voorkomen. Maar er blijft dan toch nog altijd als alternatief, de koopkracht, welke in deze investeringen zou belanden, in een andere richting te leiden. In plaats van een sterilisering, zou een andere besteding gewenst zijn. Deze andere besteding zou ten dele buiten de investeringssector, dus voor consumptiedoelinden moeten worden gedaan.

Andersdeels, en dit is eveneens een bezwaar tegen het voorstel, dient men bij de restrictie van de investeringen te discrimineren. Dit is daarom noodzakelijk, omdat ook in het feitelijk conjunctuurverloop tussen de onderscheiden componenten van de investering aanzienlijke verschillen aanwezig zijn. Met name ontwikkelen zich de investeringen met een lange reproductieperiode meer disproportioneel dan die met een korte.

Het feit, dat het voorstel der Commissie door credietcreatie in gevaar kan worden gebracht, wijst reeds in de richting, waarin wij de oplossing zouden willen zoeken, nl. niet zozeer in de beschikking over de middelen, maar in de richting van de aanwending daarvan. Controleert men deze laatste, dan kan men tevens een enger verband leggen met een der belangrijkste oorzaken van het conjunctuurverschijnsel, t.w. een disproportionele ontwikkeling der investering, welke zich bij de activa met lange reproductieduur geaccentueerd vertoont. Tevens vermijdt men aldus, dat een deel van de koopkracht wordt gesteriliseerd. Zonder hier nader op in te gaan, zouden wij in

²⁾ „Förderung und Lenkung industrieller Produktion durch steuerpolitische Massnahmen“, Dr. Fr. Zweifel, 1938, blz. 317.

³⁾ Opgemerkt dient, dat in de literatuur nog andere voorstellen zijn te vinden, welke ten dele variaties zijn op het voorstel van de Werkgelegenheidscommissie en welke alle weinig aandacht hebben getrokken.

⁴⁾ „Fiscal policy and business cycles“, 1941, blz. 253 e.v.

dit verband willen wijzen op de mogelijkheid om de investeringsdaad zelve aan belasting te onderwerpen. Het tarief hiervoor zou dan afhankelijk moeten worden gesteld van de conjunctuurfase, terwijl tevens naar de reproductie-duur zou dienen te worden gediscrimineerd.

Het zal de lezer duidelijk zijn, dat de Commissie met haar voorstel van een conjunctuurfonds een materie heeft aangesneden, welke, nog afgezien van belastingtechnische kwesties, verre van eenvoudig is. Nu zij echter haar rapport aan de openbaarheid heeft prijsgegeven, menen wij er goed aan te doen een onderdeel van haar voorstel nader te beschouwen. Een uitputtende behandeling, vooral van de conjunctuurtheoretische achtergrond, van dit en dergelijke voorstellen, alsmede van de praktische uitvoerbaarheid daarvan, is overigens binnen het bestek van een tijdschrift-artikel niet mogelijk. Nadere bestudering verdient deze aangelegenheid evenwel stellig.

Amsterdam.

W. C. M. MUTSAERS.

DE EUROPESE PETROLEUMPOSITIE.

In het verslag over de Tweede Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, New York, 16 September-29 November 1947, zoals het is uitgegeven door het Ministerie van Buitenlandse Zaken, kunnen wij op blz. 92 lezen, dat de Economische en Sociale Raad der Verenigde Naties gevolg heeft gegeven aan de op 11 December 1946 door de Algemene Vergadering aangenomen resolutie betreffende het oprichten van Economische Commissies voor Europa, alsmede voor Azië en het Verre Oosten.

Op 14 Augustus 1948 heeft de desbetreffende Europese Commissie, zetelend te Genève, een rapport uitgebracht aangaande „Potentialities for Increased Trade and Accelerated Industrial Development in Europe”.

In § 70 van dit Rapport wordt ook het een en ander over de Europese petroleumpositie gezegd, welke dringend verbetering behoeft: er zullen nieuwe vindplaatsen moeten worden opgespoord en in bedrijf gebracht; de raffinagemogelijkheden voor de bewerking van ruwe olie en natuurgas dienen sterk te worden uitgebreid; een zuiniger verbruik dezer producten zal door het aanbrengen van technische verbeteringen in het algemeen in de hand moeten worden gewerkt.

Op 31 Augustus 1948 werd een nieuw Rapport uitgebracht aangaande „Development of European Resources of Industrial Materials”, in welk Rapport de Europese petroleumpositie veel uitvoeriger bleek te zijn behandeld; het zal als Aanhangsel IV bij het eigenlijke Rapport worden gevoegd.

Wij ontlenen daaraan, dat de eigen Europese productie, zowel nu als vroeger, betrekkelijk gering te noemen is. Zij staat gelijk met circa 2 pCt van de wereldproductie en met ongeveer 15 pCt van de eigen behoefte.

In de laatste tijd is het zó geworden, dat in de gehele wereld de productie vrij sterk opliep en daardoor gelijke tred kon houden met de steeds toenemende behoefte, terwijl de productie in Europa (behalve Rusland) daarentegen belangrijk omlaag ging tengevolge van het feit, dat Roemenië en Polen het vroegere productiepeil niet hebben kunnen handhaven.

Petroleumproductie in Europa (× 1.000 ton)

	1937	1945	1946	1947
U.S.S.R.	26.474	20.407	21.920	22.000
Het overige deel van Europa	8.316	6.625	6.577	6.071

Toch blijven het vervoer en ook de landbouw steeds grotere hoeveelheden petroleumproducten eisen, waarbij het tekort aan personeel en aan trekdiveren een belangrijke

rol speelt; verschillende Europese landen worden daardoor verplicht de landbouw te mechaniseren, met als gevolg: nieuwe vraag naar petroleum, al haalt ook nu het verbruik in Europa niet dat in de Verenigde Staten.

Verbruik van petroleumproducten. (Per hoofd der bevolking).

	1938	1946
Verenigde Staten	1.263,8 kg	1.658,9 kg
Engeland	254,8 „	284,6 „
Denemarken	236,6 „	153,1 „
Noorwegen	234,0 „	? „
Zweden	216,9 „	272,8 „
Frankrijk	199,6 „	134,4 „
Nederland	198,6 „	178,5 „

Dat Europa zijn productiemogelijkheden zeker niet heeft uitgeput, is in de oorlog gebleken, toen Duitsland, dat geheel op eigen krachten was aangewezen, de productie wist te stimuleren in Oostenrijk, Hongarije en Joego-Slavië.

Desondanks weegt hetgeen in deze landen wordt verkregen, niet op tegen wat in Roemenië en Polen minder dan voorheen wordt geproduceerd.

Petroleumproductie in enkele Europese landen, 1937 en 1947. (× 1.000 ton).

	1937	1947
Roemenië	7.153	3.816
Polen	509	128
Hongarije	2	570
Oostenrijk	30	700
Duitsland	435	570

(alleen
W. Duitsl.)

Toch zal Europa wel altijd op invoer aangewezen blijven. Het komt zeker elk jaar 35 miljoen ton tekort en het heeft er verder rekening mee te houden, dat de prijzen omhoog zijn gegaan. In zeven jaren tijds zelfs met 83 pCt voor ruwe olie en met 203 pCt voor stookolie. Een stijging van de productie in Europa kan een stabiliserende factor worden voor het verdere prijsverloop, terwijl in elk geval invoer van ruwe olie en bewerking in eigen raffinaderijen de voorrang zullen moeten hebben boven invoer van afgewerkte petroleumproducten.

Verder verdient het probleem van de kunstmatige winning van benzine onze aandacht.

Duitsland moest uit oorlogsnoodzaak daartoe wel zijn toevlucht nemen, hoe kostbaar de productie ook mocht zijn. In Amerika is men er in geslaagd de productiekosten omlaag te brengen.

Het nieuwste procédé is in de Verenigde Staten thans het omzetten van natuurgas in vloeibare brandstof. Maar men blijft experimenteren met het omzetten van steenkool in vloeibare brandstoffen, alsmede van oliehoudend leigesteente daarin. Europa, dat rijk is aan ligniet, welke arme brandstof weinig gebruik vindt, zou ze voor de bereiding van synthetische olie wellicht zeer goed kunnen aanwenden.

Het thans besproken hoofdstuk uit het door ons genoemde Rapport eindigt ongeveer aldus:

Europa's petroleumpositie zou langs de navolgende lijnen op een beter plan gebracht kunnen worden; aanmoediging van de opsporing van nieuwe vindplaatsen en het in bedrijf brengen daarvan; uitbreiding der raffinagemogelijkheden om daardoor de invoer van afgewerkte producten omlaag te kunnen brengen; bestudering van de nieuwste resultaten op het gebied van de kunstmatige winning van benzine en vestiging van daartoe ingerichte fabrieken in de nabijheid van kolenlagen (armere soorten) en natuurgasbronnen, waardoor op economische wijze zal kunnen worden geproduceerd.

Maar ook kan men ertoe overgaan motoren te vervangen door met hout gestookte locomotieven als bijv. in de houtkapindustrieën, waar het houtafval kan worden verstoekt.

Tot zover het aangehaalde Rapport, dat heeft moeten vaststellen, dat het door twee wereldoorlogen uitgeputte en straatarm geworden Europa elk jaar 35 miljoen ton petroleumproducten zal moeten blijven invoeren.

Daarvoor houdt men het oog gericht op het Nabije Oosten (Zuid-Perzië, Koeweit, Saoedi-Arabië), dat blijkbaar een steeds grotere rol op petroleumgebied gaat spelen.

Reeds spreekt men over het aanleggen van een petroleumleiding dwars door Italië naar Zwitserland en van aansluiting van het Italiaanse kanalenet op dat in West-Europa.

Maar wil men zulke grootse projecten ooit kunnen verwezenlijken (op het gebied van de opwekking van elektrische drijfkracht heeft de Commissie eveneens grote projecten uitgewerkt tot kanalisering van vele Westeuropese rivieren etc.), dan zal de aanvoer van 35 miljoen ton petroleumproducten verzekerd moeten kunnen worden.

Dat kan alleen het geval zijn, indien de buitenlandse zowel als de binnenlandse vrede in de verschillende landen van Europa kan worden tot stand gebracht en gehandhaafd. Tot de volbrenging van die geweldige taak is de thans levende generatie geroepen.

Haarlem.

F. S. NOORDHOFF.

AANTEKENINGEN.

DE BETALINGSBALANS VAN EIRE.

Wanneer men zich herinnert, dat Eire aan de jongste oorlog niet heeft deelgenomen en dat dit land een groot exporteur is van levensmiddelen, waaraan de gehele wereld grote behoefte heeft, dan valt het op het eerste gezicht te verbazen, dat de Minister-President van Eire kortgeleden de handels- en betalingspositie van zijn land kenschetste als „causing the utmost alarm for (her) economic and financial stability”.

De ontwikkeling van de betalingsbalans van Eire kan als volgt kort worden geschetst. Na aanzienlijke overschotten, welke gedurende de oorlogsjaren en daarna konden worden gekweekt, trad in 1947 een plotselinge verandering op, waardoor een groot deficit ontstond. De betalingsbalans voor dit jaar zal, wanneer wordt afgegaan op de gang van zaken m.b.t. de buitenlandse handel van Eire, nog een groter tekort te zien geven.

In de onmiddellijk aan de oorlog voorafgegane jaren vertoonde het beeld van de betalingsbalans van Eire enige overeenkomst met dat van het Verenigd Koninkrijk, speciaal wat betreft het feit, dat een aanzienlijk tekort uit hoofde van de internationale handel grotendeels werd opgevangen door een overschot op onzichtbare posten; het geringe netto-tekort, dat aldus resteerde, kon worden gedekt door het aanspreken van de in het verleden geaccumuleerde buitenlandse activa. Gedurende de oorlog ondergingen de diverse posten op de betalingsbalans zeer grote veranderingen. De invoer van Eire bestond voor het grootste deel uit steenkool, grondstoffen en fabriekaten, hoofdzakelijk uit Engeland; als gevolg van de oorlog viel deze import, naar hoeveelheden gemeten, terug tot slechts een derde van de vooroorlogse, terwijl ook de totale waarde, ondanks hogere prijzen, beneden het totaal voor 1939 bleef. Ook de export daalde sterk in volume, maar hier kon de prijsstijging de inkrimping min of meer compenseren. Het resultaat was, dat de waarde van in- en uitvoer, ruw genomen, met elkaar in evenwicht waren, zodat het netto-inkomen uit onzichtbare posten ertoe leidde, dat het totaal aan buitenlandse activa sterk steeg. Deze posten namen bovendien nog toe door de remises van in Engeland werkende Ieren. Naar schatting werd gedurende de vijf jaren

tot en met 1945 een totaal van ongeveer £ 115 mln toe gevoegd aan de buitenlandse activa van Eire, voor het grootste deel in de vorm van Engelse overheidsobligaties en liquide sterlingactiva van de Ierse banken. Onderstaande tabel geeft een beeld van de voornaamste wijzigingen in de lopende betalingen en ontvangsten van Eire gedurende en onmiddellijk na de oorlog:

	1939	1944	1945	1946
	(in miljoenen ponden)			
Invoer	43,4	28,2	40,6	71,8
Uitvoer	26,9	29,6	35,2	38,7
Verschil	-16,5	+ 1,4	- 5,4	-33,1
Netto onzichtbaar inkomen	+13,8	+29,1	+33,9	+40,1
Overschot (+) of tekort (-) op lopende rekening	- 2,7	+30,5	+28,5	+ 7,0

Overeenkomstige cijfers voor 1947 staan niet ter beschikking, maar volgens een officiële schatting — zo deelt „Midland Bank Review” van November 1948 mede, aan welke bron wij de hier verwerkte gegevens ontleen — bedroeg het tekort over alle lopende posten tezamen £ 30 mln; de import van Eire was van £ 72 mln in 1946 gestegen tot £ 131 mln in 1947, de export daarentegen steeg slechts met £ 1 mln. De sterke toeneming van de import is voor een groot deel toe te schrijven aan het feit, dat men op deze wijze de lang uitgestelde behoeften wilde inhalen. Daartegenover zag Eire echter geen kans om een bevredigend herstel van de export te bewerkstelligen; integendeel, de export lag, naar hoeveelheid, nog iets beneden die van 1946 en bedroeg slechts ternauwernood 2/3 van die voor 1939, hoewel, als gevolg van de prijsstijgingen, de totale waarde aanzienlijk boven de vooroorlogse cijfers lag.

De positie van de betalingsbalans zou nog veel ongunstiger zijn geweest, ware het niet, dat in 1947 een verdere belangrijke toeneming van de ontvangsten uit hoofde van onzichtbare posten had plaatsgevonden.

De perspectieven voor de komende jaren m.b.t. de betalingsbalans van Eire schijnen evenmin gunstig te zijn; een officiële berekening, opgesteld in 1947 i.v.m. de E.R.P.-voorbereidingen, wijst op de mogelijkheid van een aanzienlijk tekort voor elk van de vier jaren van het programma, met een totaal tekort van £ 165 mln, tegen prijzen van 1947, voor de gehele periode. Het is derhalve duidelijk, dat op de buitenlandse activa van Eire, welke gedurende de oorlog waren toegenomen, de laatste tijd sterk moest worden ingeteerd. Eire is nog altijd een crediteurland, maar het leeft van zijn kapitaal.

Het dollartekort.

Evenals alle West-Europese landen kent ook Eire het probleem van de dollarschaarste. Ongeveer de helft van de import van Eire, naar waarde, komt uit het Verenigd Koninkrijk, terwijl sommige importgoederen uit andere sterlinglanden worden betrokken. Er resteert echter een zeer grote importbehoefte, die in de na-oorlogse jaren slechts kon worden bevredigd door import uit de Verenigde Staten en andere landen, welke betaling in dollars eisen. Eire behoort tot het sterlinggebied en verkrijgt dus zijn dollars uit de „central pool”; in 1945 had het land een bedrag ter waarde van £ 5 mln nodig, d.i. iets meer dan in 1938; in 1946 was dit bedrag gestegen tot £ 11,3 mln en in de eerste negen maanden van 1947 bedroeg het reeds £ 25 mln. In November 1947 werd overeengekomen, dat voor de negen maanden, eindigend eind Juni 1948, Eire voor geen hoger bedrag dan £ 14 mln uit de „dollar pool” zou trekken naast zijn eigen dollarinkomsten, terwijl in de loop van de besprekingen, die aan de meer recente handelsovereenkomst met Engeland voorafgingen, Eire

erin toestemde de aanwending van harde valuta te beperken tot het bedrag, dat in de eerste helft van 1948 was besteed; deze overeenkomst zou van kracht blijven tot het bedrag van de E.R.P.-hulp bekend zou zijn. Eire verkrijgt zijn dollarinkomsten bijna geheel uit het toeristenverkeer en door remises van emigranten; in de eerste negen maanden van 1947 kwam het bruto-dollarinkomen overeen met een bedrag van £ 6 mln, waarvan niet meer dan £ 250.000 kon worden toegeschreven aan exporten van Eire.

Wat de E.R.P.-hulp betreft, in Juni jl. werd een bilaterale overeenkomst afgesloten onder de „United States Economic Co-operation Act”; voor het tweede en derde kwartaal werden aan Eire leningen toegewezen ten bedrage van resp. \$ 10 mln en \$ 21 mln. Voor het jaar, eindigend op 30 Juni 1949 bedraagt de totale hulp, hetzij in de vorm van leningen, hetzij in de vorm van een „grant”, \$ 79 mln. Eire heeft, in verband met de dollarschaarste, dit jaar zijn import uit dollarlanden enigszins beperkt en zich meer gericht tot het Verenigd Koninkrijk en andere landen. Wat de handel met de overige E.R.P.-landen betreft, kan worden opgemerkt, dat de totale waarde van de import van Eire de totale waarde van de export naar deze landen verre overtreft. De Regering van Eire tracht de handel met de Europese landen zoveel mogelijk te bevorderen; kortgeleden werden handelsovereenkomsten afgesloten met Frankrijk en Nederland.

Het behoeft na het voorgaande geen betoog, dat het voor Eire van de allergrootste betekenis is, dat de export wordt uitgebreid en in het bijzonder de dollarpositie wordt verbeterd. Eire heeft in hoofdzaak een agrarisch karakter; de Minister-President merkte onlangs zelfs op, dat, „unless agriculture in Eire is prosperous there cannot be a healthy expansion of industry, since more than half the working population is employed on the land”. De agrarische productie daalde gedurende de oorlog sterk, als gevolg van de gedwongen inkrimping van de import van machines, veevoeder en kunstmeststoffen; de voortbrenging had zich in 1946 nauwelijks hersteld tot het peil van 1938, welk jaar zelf geen bijster gunstig oogstjaar was.

De Regering heeft zowel in de agrarische als in de industriële sector een reeks van maatregelen getroffen om tot een verbetering van de exportpositie te komen en zodoende tot een verbetering van de betalingsbalanspositie van Eire in de komende jaren. Van groot belang in dit verband is ook de in Juli jl. met Engeland afgesloten handelsovereenkomst¹⁾. Veel zal er echter nog moeten worden gedaan om op dit punt de vooroorlogse positie weer te benaderen.

¹⁾ Voor de betekenis van deze overeenkomst voor beide landen zij verwezen naar „Economische aspecten van Eire” en „Groot-Brittannië en Ierland” in „E.-S.B.” van resp. 16 Juni en 7 Juli 1948.

DE ECONOMISCHE POLITIEK VAN AUSTRALIË - OP EEN KRUISPUNT.

In vergelijking met de Europese landen geniet Australië sedert de oorlog een ongekende welvaart. Het nationaal inkomen, dat tussen 1942-'43 en 1946-'47 nagenoeg constant op £ 1.250 mln lag, bedraagt thans ongeveer £ 1.500 mln per jaar; de voornaamste exportproducten van Australië, wol en tarwe, brengen vele malen meer op dan in de vooroorlogse jaren; werkloosheid kent men hoegenaamd niet en de industrialisatie is, onder invloed van de oorlog, sterk toegenomen. En tenslotte heeft de Australische Regering kans gezien om een budgetsurplus te kweken, terwijl de positie m.b.t. het bezit van ponden sterling nog nooit zo gunstig is geweest als thans.

Ondanks dit alles acht professor D. B. Copland van de „Australian National University” te Canberra termen aanwezig om zich over de toekomstige economische ontwikkeling van Australië ongerust te maken. In een artikel in het Novembernummer van „The Banker”¹⁾ onder-

werpt hij de huidige economische toestand aan een grondige analyse. In de eerste plaats constateert professor Copland, dat het —gestegen nationaal inkomen veeleer te danken is aan hoge exportprijzen dan aan een toeneming van de productiviteit. De monetaire expansie, die gedeels een gevolg is van deze hoge exportprijzen voor tarwe en wol, heeft de drang naar hogere lonen gestimuleerd, in het bijzonder sedert het einde van de oorlog, zodat zich in zekere mate een prijs-loonspiraal heeft ontwikkeld.

Vervolgens acht professor Copland de voortgang m.b.t. het industrialisatieprogramma niet bevredigend. Hij wijst op het tekort aan arbeidskrachten, stookolie en kapitaaluitrusting, welk tekort oorzaak is van het feit, dat de industrie beneden haar capaciteit werkt en de productie per man laag blijft. Dit alles heeft z.i. tot gevolg, dat de huidige welvaart in Australië in hoofdzaak afhankelijk is van de hoge prijzen, welke worden verkregen voor de exportproducten, een afhankelijkheid, welke naar de ervaring heeft geleerd, hoogst precair is.

Appreciatie van het Australische pond zou, naar de mening van professor Copland, van nut kunnen zijn geweest ter beteugeling van de inflationaire druk, indien zij had plaatsgevonden vóór de grote stijging van de lonen. Dat tijdstip is nu echter voorbij en de algemene dollarschaarste, welke de financiële politiek in het gehele sterlinggebied beheerst, maakt, dat appreciatie thans niet kan worden aanbevolen. Een hogere waarde van het Australische pond zou de dollarimporten bevorderen, juist in een tijd, dat beperking van de import, uit hoofde van de dollarschaarste, geboden is. Het probleem waar het om gaat is het vermijden van een overmatige restrictieve politiek, daar een dergelijke politiek een remmende invloed uitoefent op de ontwikkeling van de exportindustrieën en een kunstmatige steun betekent voor de groei van inefficiënte binnenlandse takken van nijverheid.

De oplossing om uit deze impasse te geraken ligt nu naar de mening van professor Copland in een dollarlening. Een dergelijke oplossing is reeds door de Australische Regering verworpen om redenen, welke professor Copland niet voldoende gegrond acht.

Een bedrag van \$ 100 mln per jaar gedurende een periode van vijf jaar zou voldoende zijn om het dollartekort te dekken en nog enige uitbreiding van de essentiële importbenodigdheden mogelijk te maken. De totale schuld van \$ 500 mln zou waarschijnlijk per jaar een bedrag van \$ 25 mln aan intrest en aflossing vereisen.

Op deze basis zou Australië aan het eind van de leenperiode een netto-verbetering van \$ 125 mln in zijn dollarrekening moeten hebben bereikt om in evenwicht te komen. De extra druk op de betalingsbalans kan, zo meent professor Copland, gerust worden aanvaard, daar zij zal resulteren in een uitbreiding van de Australische exportcapaciteit, welke de lening mogelijk maakt. Het spreekt vanzelf, dat er een risico-element schuilt in een dollarlening, maar dit weegt toch niet op tegen de nadelen, welke voortvloeien uit het niet tot ontwikkeling brengen van Australië's productiecapaciteit en uit de eenzijdige economische structuur van Australië, welke steeds is blootgesteld aan een mogelijke daling van de goederenprijzen.

¹⁾ Onder de titel: „The Australian prospect. Import restrictions — or dollar loans?”

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE WERKLOOSHEID IN BELGIË.

Bij vergelijking van het verloop van de werkloosheid in België en Nederland blijkt, dat de werkgelegenheid in België zich in de loop van dit jaar-ongunstiger ontwikkelde dan in ons land. Onderstaande cijfers illustreren dit duidelijk:

	Nederland		België	
	Werklozen	Wacht-gelders	Geheel werkloos	Gedeeltelijk en toevallig werkloos
Januari 1948	36.700	2.600	68.328	36.962
Februari ..	36.000	3.400	71.854	63.870
Maart	26.800	1.700	64.113	31.328
April	26.400	1.800	61.562	33.117
Mei	22.400	1.600	59.606	34.439
Juni	21.200	1.500	61.814	42.903
Juli	22.000	1.500	69.571	59.703
Augustus ..	24.800	1.400		

Bron: Statistische Bulletins van het C.B.S. en van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Het spreekt vanzelf, dat genoemde ontwikkeling in België steeds meer de aandacht trekt, temeer waar de economische toestand in dat land in het algemeen toch nog altijd wijst op een hoogblijvende economische activiteit.

De daling van de werkloosheid in België in het voorjaar heeft sedert Mei plaats gemaakt voor een vrijwel ononderbroken stijging. Volgens de economische rubriekschrijver in „V.E.V.-Berichten” van 30 October 1948 beliep het aantal werklozen begin October reeds meer dan 82.000. Blijft de stijging gedurende de rest van dit jaar in hetzelfde tempo doorgaan, dan bereikt België met een werkloosheid van 100.000 volgens deze schrijver een volstrekt ongewenst aantal volledig werklozen. Vooral in Vlaanderen (diamantnijverheid, textielindustrie) is de werkloosheid groot.

Als redenen, waarom de werkloosheid stijgt, terwijl de hoogconjunctuur aanhoudt noemt „V.E.V.-Berichten”: 1. het feit, dat de „labour turn-over” in de ondernemingen sterk is gedaald. Een grote „labour turn-over” heeft een nadelige invloed op de productie. Het meer en meer gehecht blijven aan één bedrijf bevordert de vaardigheid en verhoogt de productiviteit, zodat kan worden volstaan met minder arbeiders; 2. ten tijde van grotere werkloosheid staan de werkgevers tegenover de werknemers sterker. Het vooruitzicht werkloos te worden zet de arbeiders aan tot nog grotere prestaties. De werkgever zal bij voorkeur keurarbeiders aanhouden.

Schrijver in „V.E.V.-Berichten” acht meer de stijgende tendens dan het huidige absolute aantal werklozen verontrustend. Het beste middel om de werkloosheid te bestrijden bestaat volgens hem in het opvoeren van de bouwbedrijvigheid; een efficiënte financiering van de wederopbouw zou de werkloosheid opnieuw tot een minimum kunnen terugbrengen.

FRANSE PLANNEN VOOR DE TOEKOMST.

Frankrijk heeft thans zijn vierjarenplan aangeboden aan de „Organization for European Economic Co-operation”; het plan beoogt Frankrijk tegen 1952—'53 zonder verdere buitenlandse hulp weer levensvatbaar te maken. De grondslag van het plan, dat is voorbereid onder leiding van Monnet, bestaat in het in evenwicht brengen van 's lands internationale transacties door de import, vergeleken met 1938, met 20 pCt te verlagen en de export naar hoeveelheid met 75 pCt te verhogen. Een verschuiving van de invoer uit de dollarlanden naar de rest van de wereld, in het bijzonder naar de Franse overzeese gebiedsdelen zal noodzakelijk zijn.

Uitbreiding van de export zal een zware last leggen op een relatief kleine groep industrieën. Aangenomen wordt, dat tussen 1947 en het einde van de planperiode de Franse export zal toenemen met een bedrag, gelijk aan \$ 840 mln (gerekend met prijzen van 1948). Een derde van dit bedrag zal moeten komen van een vergrote export van delfstoffen en metalen, verder 30 pCt van agrarische producten en iets minder dan 10 pCt van chemicaliën. Wat textielgoederen betreft, beseft men dat van een uitbreiding

van de uitvoer hoegenaamd geen sprake zal kunnen zijn.

Het is duidelijk, dat deze veranderingen in het beeld van de buitenlandse handel het nodig maken, dat de industriële productie sterk wordt opgevoerd. Nodig is, vergeleken met 1938, een verdrievoudiging van de productie van geraffineerde olie, een verdubbeling van de staalproductie en een vergroting met 25 pCt van de tarweoogst en van de steenkool- en ijzerertsproductie. Daar de industriële voortbrenging in de jaren 1947—'48 ternauwernood het peil van 1938 heeft overschreden, moet bijna de gehele uitbreiding, welke men beoogt, plaatsvinden in de komende vier jaren.

Om de genoemde doeleinden te bereiken is een investeringsprogramma nodig, dat bijna 25 pCt van het nationale inkomen zal opeisen. Of deze doelstelling zal kunnen worden bereikt, meent „The Economist” van 6 dezer te moeten betwijfelen. Het blad schrijft: „This is a ratio that has rarely been achieved even in times of prosperity by such nations as Britain and the United States. Its accomplishment will expose the French economy to even more acute inflationary pressures than now exist”.

Dat de opstellers van het programma zich ook bewust zijn van dit gevaar, blijkt uit het feit, dat zij pas succes van het programma verwachten, indien aan vier voorwaarden is voldaan: 1. de Amerikaanse hulp mag over de gehele periode niet minder dan \$ 3.500 mln bedragen, terwijl deze hulp ongeveer 25 pCt van de nieuwe Franse investeringen moet financieren; 2. nog dit jaar moet de Franse Regering een algehele herziening van het fiscale stelsel in schema gereed hebben; 3. de overheidsuitgaven moeten drastisch worden verlaagd en 4. is nodig een effectief controlesysteem op de toewijzing van schaarse grondstoffen.

De ontwerpers van het plan hebben deze vier voorwaarden niet uitgewerkt, maar het is duidelijk, gezien de huidige economische toestand in Frankrijk, dat de waarde van het Franse vierjarenplan niet afhangt van de goede bedoelingen van de Franse Regering, maar in de eerste plaats van haar daadwerkelijk doorzetten, binnen een paar maanden, van een doelbewuste economische en fiscale politiek.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt was in de afgelopen week onveranderd ruim. De voorzieningen, welke de banken hadden getroffen met het oog op de maandultimo zijn zo ruim geweest, dat het in geringe mate vervallen van schatkistpromessen weinig invloed uitoefende. Bovendien vloeiden grote bedragen aan bankbiljetten weer uit het verkeer naar de banken terug, hetgeen hun liquiditeit deed toenemen, en aankoop van jaarpapier bij de Agent in sommige gevallen mogelijk maakte. De bankbiljettenomloop nam volgens de gepubliceerde weekstaten van de Nederlandsche Bank tussen 1 November en 8 November jl. met f 34 miljoen af.

De omzetten op de geldmarkt bleven gering. Er ontwikkelde zich enige vraag naar zeer kortlopend papier wegens het in onvoldoende mate aanwezig zijn van November t/m Februari promessen in de portefeuilles der banken, zonder echter voldoende aanbod te ontmoeten. In de marktdisconto's kwam practisch geen verandering. Aan het einde der week noteerde Februari papier $1\frac{1}{8}$ pCt, zesmaands papier $1\frac{3}{8}$ pCt, terwijl Augustuspromessen tegen $1\frac{7}{16}$ pCt werden verhandeld. De bankbiljettencirculatie vertoonde na het passeren van de maandultimo, zoals reeds opgemerkt, een behoorlijke daling. Het niveau der bankbiljettenomloop ten bedrage van f 3.047 miljoen ligt slechts weinig boven het peil van begin 1948, toen deze f 3.006 miljoen bedroeg. Dit deel van de geldsomloop vertoont dus een merkwaardige stabiliteit, hetgeen wellicht hierdoor kan worden verklaard, dat bankbiljetten voornamelijk

worden gebruikt voor de betaling van lonen, en voor kleine dagelijkse uitgaven, welke noch naar hoeveelheid, noch naar prijs, grote schommelingen op korte termijn plegen te vertonen.

De aandelenmarkt vertoonde in de afgelopen week een vrij sterke daling. Vooral aandelen Koninklijke leden gevoelige koersverliezen, waardoor dit fonds op Donderdag jl. tegen 306 werd verhandeld. De andere fondsen maakten wel vrijwel alle de beweging van dit hoofdfonds van de Amsterdamse Beurs mede, doch in minder sterke mate. Op de laatste beursdag van de verslagperiode trad weer enig herstel in, waardoor aandelen Koninklijke tot 309 stegen. Zoals onderstaand koerslijstje echter laat zien, is het koerspeil in de afgelopen week per saldo nog al behoorlijk gedaald.

De staalfondsenmarkt was in de afgelopen week vrij vast gestemd, zodat de 3—3½ pCt Nederland 1947 tot 97¹³/₁₆ kon stijgen, en de 3 pCt investeringscertificaten tot 97¹⁵/₁₆. Alleen de 3 pCt binnenlandse dollarlening maakte hierop een uitzondering, daar deze tot 99⁷/₈ daalde. Duidelijk blijkt hieruit, dat de devaluatievrees nagenoeg geheel is verdwenen.

	5 Nov. 1948	12 Nov. 1948
A.K.U.	150	148½
v. Berkel's Patent	122½	118½
Lever Bros. Unilever C. v. A.	284	276½
Philips G. b. v. A.	230½	226½
Koninklijke Petroleum	321½	309
H.A.L.	162	161
N.S.U.	162	158½
H.V.A.	253	248
Deli Mij C. v. A.	149½	145½
Amsterdam Rubber	157½	154
Internatio	190½	186

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN OCTOBER 1948.

Geldmarkt.

De Schatkist heeft gemakkelijker dan algemeen werd verwacht de gevaarlijke klip van de facultatieve vervaldag van de 3,5 pCt Schatkistcertificaten 1943 omzeild. Weliswaar werd tot hiertoe voor nagenoeg 3,5 mrd frs papier ter terugbetaling aangeboden, maar de Schatkist moest slechts voor 1,2 mrd beroep doen op de Nationale Bank om hieraan te kunnen voldoen, aangezien eensdeels een stijging in de bankdeposito's het verplicht opnemen door de banken van kortlopend schatkistpapier tot gevolg had en anderdeels de belastingontvangsten merklijk hoger lagen dan in vorige maanden. De terugbetaling zelf bracht heel wat liquiditeiten naar de daggeldmarkt en het Rentefonds werd aldus in staat gesteld 1,8 mrd frs voorschotten aan de Nationale Bank terug te betalen. Ingevolge dit alles liepen de voorschotten van de circulatiebank aan de Staat terug tot op 5,8 mrd frs. Zoals men weet bedraagt de maximumgrens thans 10 mrd frs.

De geldomloop van de Nationale Bank bleef gedurende de afgelopen maand nagenoeg stabiel. De goud- en deviezenvoorraad liep daarentegen lichtjes op. De netto-credietverlening aan het buitenland bedroeg per einde October 9.406 mln frs tegenover 8.749 mln per einde September. In dit verband kan worden gewezen op de nieuwe credietverlening van 2 mrd frs, die België toestond aan de Marshalllanden als voorschot op de bedragen, welke dit land zal verlenen in het kader van de overeenkomst betreffende het inter-Europees betalingsverkeer. Zoals men zich herinnert zal België van het Marshall-plan in de periode 1 Juli 1948—30 Juni 1949 \$ 250 mln directe toewijzingen bekomen, waarvan \$ 42,5 mln onder vorm van leningen en de \$ 207,5 mln onder vorm van voorwaardelijke giften. Het is in

anticipatie op deze laatste bedragen, dat België 2 mrd frs heeft voorgeschoten aan de rechthebbenden op de Belgische francs, welke dit land, als tegenwaarde van de \$ 207,5 mln, die het zelf ontvangt, ter beschikking stelt van zijn debiteuren. De voornaamste beneficiarissen daarvan zullen zijn: Nederland (3,2 mrd frs), Frankrijk (1,7 mrd frs), Engeland (1,3 mrd frs) en de Dubbelzone (10,7 mrd frs).

Op de vrije goud- en deviezenmarkt valt de belangrijke daling aan te stippen van de gouden stukken (sovereign 781,25 tegen 837,5). Ook de overige deviezen gingen achteruit (papieren dollar 50,5 tegen 51,4; papieren pond 139,5 tegen 140,5; gulden 9,65 tegen 9,77; Zwitserse franc 12,8 tegen 12,9; Franse franc 10,8 tegen 11,2).

Kapitaalmarkt.

Op de markt voor uitgifte van aandelen en obligaties werden 600 mln frs kasbons van de Regie van Telegraaf en Telefoon aangeboden aan 98 pCt met een looptijd van 5 jaar en terug te betalen à pari. De plaatsing liep vlot van stapel. Ook de uitgifte van nieuwe aandelen hernam. Van de drie uitgiften die plaatsvonden, werden er twee lastig geplaatst. Eens te meer kon worden vastgesteld, dat het Belgische publiek thans de belegging in obligaties boven aandelen verkiest.

Op de obligatiemarkt gingen de waarden met korte en middelmatige looptijd opnieuw vooruit, wijl de obligaties met lange looptijd haast ongewijzigd bleven. Dit geldt nochtans enkel voor de stukken uit de overheidssector, want de obligaties van de industriële bedrijven verloren enkele fracties.

Hieronder volgt de gewone vergelijkende netto-rendementstabel.

Looptijd	Staatsfondsen		Gemeentekrediet steden/provinciën		Obligaties van private vennootschappen	
	Sept.	Oct.	Sept.	Oct.	Sept.	Oct.
tot 1952	4,45	4,06	5,28	5,20	—	—
tot 1957	4,76	4,81 ¹⁾	5,17	5,16	6,12	6,21
na 1957	4,71	4,71	5,85	5,83	6,03	6,11

¹⁾ Rekening gehouden met het feit, dat de rentevoet van de Schatkistcertificaten 1943 van 15 October 1948 af werd verhoogd van 3,5 tot 4 pCt.

Het einde van de verlofperiode bracht op de aandelenbeurs van Brussel in de afgelopen maand ietwat meer activiteit. De koersen daalden nochtans voortdurend, zoals blijkt uit onderstaande tabel.

Bedrijvigheid en koersindex van de aandelenbeurs van Brussel.

	Aantal verhandelde stukken (in duizendtallen)	Kapitalen (in mln frs)	Algemene koersindex (1936—'38 = 100)
Begin Jan. 1947 ..	16	24,8	251,0
Begin Jan. 1948 ..	19	16,7	157,8
Einde Aug.	17	15,8	149,5
Einde Sept.	22	22,0	152,5
Midden Oct.	22	18,9	149,4
Einde Oct.	21	20,2	146,2

De daling bedroeg deze maand 4,2 pCt, d.i. de sterkste baisse sinds Mei jl. Het best hielden zich de banken (—2,8 pCt), de gas- en electriciteitsbedrijven (—1,2 pCt), de steenkolenmijnen (0,8 pCt) en de grootwarenhuizen (+2,3 pCt).

Ook de vreemde aandelen daalden en vooral de waarden, die activa in Argentinië vertegenwoordigen (Chade ABC 3520 tegen 4350; Molinos 2940 tegen 3360). De Canadese, Franse en Nederlandse waarden bleken koersvast.

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 15 November 1948.

		Activa.	
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank	f	—
	Bijbank	"	—
	Agentsch.	"	6.000,—
		f	6.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4, van de Bankwet 1948)			
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.800.000.000,—
Beleningen:			
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank	f	138.390.090,34 ²⁾
	Bijbank	"	523.609,91
	Agentsch.	"	5.588.171,02
		f	144.501.871,27
Op effecten, enz.		f	143.567.324,09 ³⁾
Op goederen en celen		"	934.547,18
		f	144.501.871,27 ³⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)			
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f	451.282.969,91
Zilveren munt, enz.		"	3.182.307,65
		"	454.465.277,56
Papier op het buitenland		f	349.178.080,—
Tegood bij correspondenten in het buitenland		"	125.878.053,64
Buitenlandse betaalmiddelen		"	5.954.482,88
		"	481.010.616,52
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		"	102.823.593,83
Gebouwen en inventaris		"	2.500.000,—
Diverse rekeningen		"	230.195.609,61
		f	4.715.502.968,79
		Passiva.	
Kapitaal		f	20.000.000,—
Reservefonds		"	12.759.703,05
Bijzondere reserves		"	54.447.566,03
Pensioenfonds		"	20.018.311,49
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		"	112.890.150,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)		"	3.033.068.900,—
Bankassigaties in omloop		"	187.962,50
Rekening-courant saldo's:			
's Rijks Schatkist		f	331.833.750,90
Geblokkeerde saldo's van banken		"	81.790.968,50
Geblokkeerde saldo's van anderen		"	20.204.097,41
Vrije saldo's		"	798.823.548,28
		"	1.232.652.365,09
Diverse rekeningen		"	229.478.010,63
		f	4.715.502.968,79

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 36.894.550,—
 Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 142.657.442,—

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	
				Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
27 Oct. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.230,8	69,5
3 Nov. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.233,9	66,3
10 Nov. '48	0,2	1.299,2	1.300	1.235,6	64,6

Data	Gouden en zilveren munten	Govt securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
27 Oct. '48	2,6	322,3	19,3	37,4	433,2	13,1	307,5
3 Nov. '48	2,8	325,2	23,7	33,4	433,5	16,7	304,1
10 Nov. '48	2,9	327,4	22,4	27,0	426,5	14,0	312,1

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
4 Oct. '48	456.712	331.644	108.674	1	147.552
11 " '48	457.350	337.819	114.265	1	146.771
18 " '48	457.505	338.260	121.698	1	143.006
25 " '48	455.448	346.968	111.952	1	148.140
1 Nov. '48	454.412	345.493	109.412	1	150.625
8 " '48	454.358	337.961	134.353	1	142.266
15 " '48	454.465	349.178	131.833	6	144.502

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
4 Oct. '48	3.076.459	393.146	68.163	23.340	687.476
11 " '48	3.039.923	401.259	88.674	21.724	698.024
18 " '48	3.012.025	336.253	121.056	21.107	707.797
25 " '48	3.013.841	347.129	70.158	20.404	803.339
1 Nov. '48	3.080.568	303.778	77.258	21.672	762.181
8 " '48	3.047.127	324.105	80.180	19.988	784.153
15 " '48	3.033.069	331.834	81.791	20.204	798.824

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. b. v. m. buitenl. v. m. betalingsacc.	Tegood op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
7 Oct. 1948	28.321	11.817	221	10.315	327	416
14 Oct. 1948	28.368	11.723	581	9.349	278	435
21 Oct. 1948	28.326	12.103	426	8.491	230	458
28 Oct. 1948	28.235	12.232	430	8.960	444	473
4 Nov. 1948	27.980	12.632	431	9.579	463	473
10 Nov. 1948	27.992	12.769	495	9.174	318	486

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
7 Oct. 1948	754	92.858	82.866	22	3.135	6.507
14 Oct. 1948	765	92.763	82.198	114	3.018	6.513
21 Oct. 1948	770	91.807	81.555	114	2.925	6.234
28 Oct. 1948	776	92.628	81.773	115	2.879	6.864
4 Nov. 1948	786	93.209	82.962	117	2.898	6.226
10 Nov. 1948	795	92.852	82.619	116	2.804	6.258

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
21 Oct. 1948	52.817	275.244	125.042	140.400	426.000
28 Oct. 1948	52.817	283.515	125.042	158.000	426.000
4 Nov. 1948	52.817	271.149	125.042	152.300	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
21 Oct. 1948	901.788	172.658	750	170.055
28 Oct. 1948	917.757	188.421	764	186.238
4 Nov. 1948	936.937	160.838	730	158.296

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt. 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Sept. 1948	Raming 1947
A. Voor het Rijk:												
Inkomstenbelasting	4.620	75.027	93.885	111.707	126.113	121.405	173.519	193.919	118.360	77.875	1.096.430	570.000
Vermogensbelasting	291	1.412	2.701	3.774	6.294	7.754	13.713	13.244	7.303	2.205	58.691	91.500
Winstbelasting	5.037	5	119	17	14	73	797	—	—	—	4.012	—
Vennootschapsbelasting	128.168	306	430	5.661	661	456	7.109	—	—	—	113.545	140.000
Vermogensbelasting voor lichamen	11.035	14	10	101	19	148	545	—	—	—	10.198	16.000
Totalen	149.151	76.114	96.027	109.702	131.713	128.482	178.781	207.163	125.663	80.080	1.282.876	817.500
B. Voor het Gemeentefonds:												
Grondbelasting	26.135	422	244	1.332	6	28	130	—	—	—	27.969	23.000
Personele belasting	6.635	1.300	1.104	1.648	5.069	3.780	1.615	986	112	70	22.183	21.000
Ondernemingsbelasting	8.596	8.942	10.354	9.498	13.270	9.770	17.879	15.823	9.646	7.927	111.705	40.000
Totalen	41.366	10.664	11.702	12.478	18.333	13.522	19.368	16.809	9.758	7.857	161.857	84.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 20 October 1948, blz. 837.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1948/49. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt. 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Sept. 1948	Raming 1948
A. Voor het Rijk:											
Inkomstenbelasting	—	4	5	2	2	355	1.699	29	20.305	22.401	680.000
Vermogensbelasting	—	—	—	1	—	2	181	20	1.983	2.188	50.000
Winstbelasting	740	159	201	375	133	860	256	275	238	3.237	—
Vennootschapsbelasting	28.881	19.151	23.769	26.649	7.351	26.649	66.667	24.558	54.722	278.397	110.000
Vermogensbelasting voor lichamen	373	527	1.069	422	273	808	596	392	272	4.732	—
Totalen	29.995	19.841	25.044	27.449	7.759	28.674	69.399	25.274	77.520	310.955	840.000
B. Voor het Gemeentefonds:											
Grondbelasting	—	191	376	1.195	5.270	12.671	2.285	1.826	735	24.549	26.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	1	389	1.049	2.172	3.611	23.000
Ondernemingsbelasting	13	47	13	987	124	1.012	9.956	3.261	10.045	25.458	48.000
Totalen	13	238	389	2.182	5.394	13.684	12.630	6.136	12.952	53.618	97.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1948. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt. 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Sept. 1948	Raming 1948
Loonbelasting	52.174	50.465	21.164	61.914	38.204	20.026	61.409	48.966	15.746	370.067	360.000
Dividendbelasting	5.295	5.524	3.783	1.859	2.595	3.474	10.368	3.628	4.308	40.834	20.000
Commissarissenbelasting	483	464	107	568	635	158	970	890	77	4.352	2.200
Vereveningsheffing	22.921	19.145	8.072	24.601	15.395	7.401	24.722	19.449	6.360	148.410	170.000
Voorheffing op in het buitenland geaccumuleerde inkomsten	41	213	17	217	5	45	51	203	52	16	memorie
Superdividendbelasting	12	—	335	—	1	20	1	—	—	370	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	15.393	13.520	18.484	20.211	19.250	19.798	21.038	18.279	20.221	166.194	183.000
Statistiekrecht	317	536	645	731	496	676	612	654	767	5.434	5.000
Bijzondere wijnbelasting	12	18	10	5	13	6	9	5	12	90	500
Accijns op zout	1.178	2.053	823	103	167	241	165	110	295	5.135	7.000
Accijns op gedistilleerd	5.954	6.046	6.580	6.788	6.615	7.047	8.204	6.573	8.603	62.410	51.800
Accijns op bier	548	1.034	1.163	1.510	1.988	1.817	1.881	2.525	2.183	14.649	27.000
Accijns op suiker	6.297	5.603	5.306	6.683	7.080	5.456	6.198	5.644	5.699	53.966	56.000
Accijns op tabak	13.139	14.514	15.712	16.944	12.038	12.891	14.938	14.554	15.747	130.477	150.000
Accijns op wijn	202	46	392	155	5	258	60	22	200	1.340	1.200
Belasting op gouden en zilveren werken	81	81	88	92	84	70	73	63	62	694	900
Omzetbelasting	74.988	67.347	43.429	79.587	59.449	40.508	82.618	65.521	38.378	551.825	535.000
Rechten van zegel *)	1.567	1.937	2.441	1.785	1.439	1.531	1.442	1.380	1.459	14.981	15.000
Rechten van registratie	2.728	1.892	10.382	2.086	3.685	5.435	2.741	2.218	2.271	33.438	22.000
Rechten van successie, enz.	4.527	6.115	6.259	5.092	4.957	4.117	6.149	4.918	5.022	47.156	68.000
Motorrijtuigenbelasting	2.235	2.122	2.925	3.632	3.905	3.215	2.781	2.641	2.764	28.950	23.000
Totalen	210.010	198.675	148.083	237.293	178.339	134.100	246.328	197.838	130.122	1.680.788	1.697.600
*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissionairs in effecten..	744	507	448	530	292	286	350	257	415	3.829	—

STAAT III.

Kalenderjaar 1948. Buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt. 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948	Totaal 1 Jan. 1948 t/m ult. Sept. 1948	Raming 1948
Vermogensaanwasbelasting	15.504	38.698	71.342	134.602	212.616	250.224	162.295	109.247	93.829	1.088.357	2.000.000
Vermogensheffing ineens	2.076	8.192	21.450	49.669	117.364	154.637	110.410	97.524	75.664	636.986	1.000.000
Betaald als volgt:											
uit zekerheidstellingen	6.500	27.000	42.300	74.600	123.200	108.500	46.100	26.000	18.600	472.800	—
uit geblokkeerd tegoed	6.000	13.700	36.200	42.400	99.100	154.800	120.300	83.400	62.300	618.200	—
d. m. v. staatsobligaties	500	2.900	6.500	23.900	45.900	50.100	47.600	50.600	41.500	269.500	—
met vrij geld	4.580	3.290	7.792	43.371	61.780	91.461	58.705	46.771	47.093	364.843	—

STAAT IV.

Kalenderjaar 1948.

Zekerheidstellingen.

× f 1 miljoen

	Geïnd gedurende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te innen per einde de v. d. maand	Afgeschreven gedurende de maand	Totaal geïnd + nog te volderen t/m einde v. de maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. de maand
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. t/m Dec. 1947	316	1.869	525	403	2.394	530
Jan. 1948	18	1.887	509	54	2.396	584
Febr. 1948	13	1.900	482	99	2.382	683
Mrt. 1948	12	1.912	458	100	2.370	783
April 1948	10	1.922	441	130	2.363	913
Mai 1948	8	1.930	424	164	2.354	1.077
Juni 1948	9	1.939	408	147	2.347	1.224
Juli 1948	6	1.945	392	79	2.337	1.303
Aug. 1948	5	1.950	381	59	2.331	1.362
Sept. 1948	5	1.955	368	60	2.323	1.422

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1947/48 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1947 t/m 31 December 1948. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1947 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1947 (vandaar de vergelijking van bijv. 1947/48 met raming 1947 en bijv. 1948/49 met raming 1948).

Voor andere belastingen loopt het boekingstijdvak 1947/48 van 1 Januari 1947 t/m 30 Juni 1948.

II. Overige middelen. III. Buitengewone middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie). Bij de Buitengewone middelen komen ook andere wijzen van voldoening voor (zie staat III).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1948 van de be-

lasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1947).

IV. Zekerheidstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponerd. Zij dienden als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing (zie ook staat III).

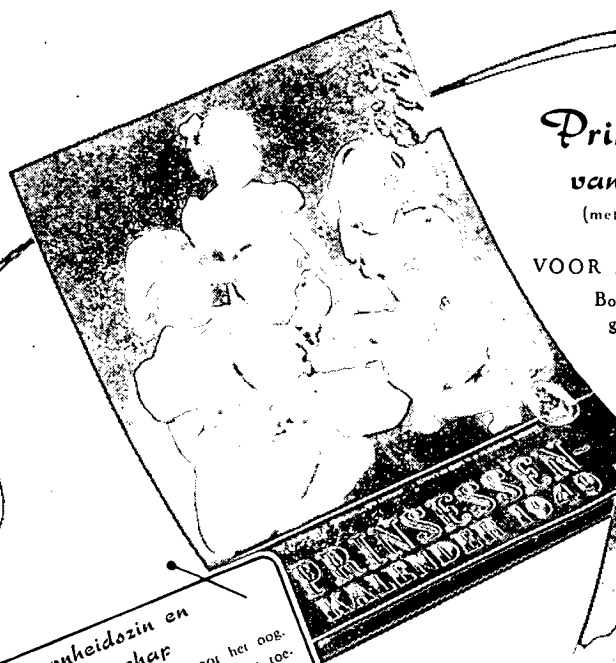
De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden. Het opleggen van verplichte zekerheidstellingen is op 31 December 1947 beëindigd.

INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN IN NEDERLAND ¹⁾).

	Juli '38-Juni '39=100	1946	1947	Juni 1948	Juli 1948	Aug. 1948	Sept. 1948
Voedingsmiddelen:							
plantaardige	209	230	248	236	225	219	
dierlijke	191	199	222	223	223	225	
totaal	200	214	235	229	224	222	
Grondstoffen:							
houtw. buitenlands	463	631	582	552	552	552	
chem. producten	272	342	366	361	361	371	
textielwaren	258	284	287	285	284	283	
leder	224	243	243	243	243	243	
metaalwaren	261	294	305	305	307	307	
papierwaren	332	474	538	538	538	523	
hulpstoffen	170	201	216	216	216	216	
totaal	282	328	342	340	341	340	
Afgewerkte producten:							
glas, aardewerk, enz.	238	256	273	273	273	272	
houtwaren	349	390	385	380	380	380	
chem. producten	328	318	324	315	315	318	
textielwaren	315	344	354	358	369	367	
lederwaren	292	321	327	326	330	334	
papierwaren	283	303	347	347	364	364	
gefabr. voed.midd.	211	223	222	222	222	223	
metaalwaren	248	263	269	270	269	269	
totaal	261	276	281	280	282	283	
algom. Indexcijfer	251	271	280	279	280	279	

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“.

²⁾ De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1941.

De Prinsessenkalender van „Pro Juventute“

(met de foto's, die niet in de handel verkrijgbaar zijn):

VOOR HET BEDREIGDE KIND

Bovendien een cadeau, dat wordt gewaardeerd en de gever siert.

Schoonheidszin en valkenschap

maken deze kalender tot een vreugde voor het oog. Indien niet in Uw omgeving verkrijgbaar, volkt toe. zending na storing van f 2.50 op Giro 51.74.00 (of per postwissel)

Kalenderactie „Pro Juventute“
Corn. Schuytstraat 48, Amsterdam-Z.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buiten. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
23 Oct. 1948	5.748,2	198,2	106,7	47,6	4.219,9	1.373,8
30 Oct. 1948	5.753,3	185,9	113,3	47,6	4.334,1	1.268,1
6 Nov. 1948	5.754,6	195,9	130,9	47,6	4.262,3	1.360,9

INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND ¹⁾.

Juni 1938/ Juni 1939 = 100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939....	101	100	101
Mei 1945....	116	190	126
Oct. 1947....	170,9	243,9	181,1
Nov. 1947....	172,8	243,9	182,8
Dec. 1947....	173,8	243,9	183,6
Jan. 1948....	174,0	243,9	183,8
Febr. 1948....	174,7	243,9	184,4
Mrt 1948....	174,7	243,9	184,4
April 1948....	174,7	243,9	184,4
Mei 1948....	175,2 ⁴⁾	258,6 ⁴⁾	186,9 ⁴⁾
Juni 1948....	175,2 ⁴⁾	258,6 ⁴⁾	186,9 ⁴⁾
Juli 1948....	175,1 ⁴⁾	258,6 ⁴⁾	186,8 ⁴⁾
Aug. 1948....	175,2 ⁴⁾	258,6 ⁴⁾	186,9 ⁴⁾
Sept. 1948....	175,2 ⁴⁾	258,6 ⁴⁾	186,9 ⁴⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; in de indexcijfers zijn de uitkeringen krachtens de Kinderbijslagwet niet begrepen.

²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.

³⁾ Akkerbouw en veehouderij.

⁴⁾ Voorlopige gegevens.

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

N.V. NEDERLANDSCHE SCHEEPSBOUW- MAATSCHAPPIJ

gevestigd te AMSTERDAM.

UITGIFTE van

3100 gewone aandelen, elk groot f 500.— nom.,
ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1949
en volgende boekjaren.

NEDERLANDSCHE DOK MAATSCHAPPIJ N.V.

gevestigd te AMSTERDAM.

UITGIFTE van

1495 aandelen, elk groot f 1000.— nom.,
ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1949
en volgende boekjaren.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op
bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders,
openstellen op:

WOENSDAG, 24 NOVEMBER 1948

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij haar kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM en
's-GRAVENHAGE

tot de koers van 110 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 15 Nov. 1948

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de
kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

De Twentsche Bank N.V.
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.
Amsterdamsche Bank N.V.
Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

AMSTERDAM, 15 November 1948.

EXPORTEURS

naar

**ZUID- EN
MIDDEN-AMERIKA**

Grijpt de kans, U
geboden door het
half December, gro-
tendeels in het Spaans
verschijnende belang-
rijke Zuid- en Midden-
Amerika nummer van
Groothandel en zendt
ons thans omgaand
uw advertentie in.
Uitgebreid en zeer
geselecteerd adres-
senmateriaal in alle
Zuid- en Midden-
Amerikaanse Repu-
blieken beschikbaar

KON. NED.
BOEKDRUKKERIJ
H. A. M. ROELANTS
SCHIEDAM
POSTBUS 42 • TEL. 69300

AMSTERDAMSCHER BANK N.V. - INCASSO-BANK N.V.

MAANDSTAAT PER 31 OCTOBER 1948

ACTIEF

Kassa, Kassiers en Daggeldle- ningen	/	23.867.862,43
Nederlands schatkistpapier	„	830.123.600,00
Ander over- heidspapier	„	12.906.400,00
Wissels	„	899.764,10
Bankiers in bin- nen en buiten- land	„	49.330.690,83
Effecten en syn- dicaten	„	5.269.542,02
Prolongatiën en voorschotten tegen Effecten	„	20.296.578,61
Debiteuren	„	203.627.476,41
Deelnemingen	„	16.170.382,53
Gebouwen	„	7.014.639,98
		<u>f 1.169.506.936,91</u>

PASSIEF

Kapitaal	/	70.010.000,00
Reserve	„	32.500.000,00
Bouwreserve	„	4.000.000,00
Deposito's op termijn	„	88.126.276,60
Crediteuren	„	938.686.454,55
Kassiers, en genomen dag- geldleningen	„	500.000,00
Door derden geaccepteerd	„	3.519.205,54
Diverse rekeningen	„	32.165.000,22
		<u>f 1.169.506.936,91</u>

Beschikbare krachten

Jong accountant (lid N.I.V.A.)

25 jaar, ongehuwd, wenst van betrekking te veranderen, zoekt emplot, liefst in internationaal georiënteerd bedrijf. De voorkeur wordt gegeven aan een functie op bedrijfseconomisch, organiserend en/of commercieel terrein, waarin de mogelijkheid bestaat om initiatief te tonen. In geen geval een zuiver controlerende functie. Uitzending naar buitenland geen bezwaar. Br. onder no. ESB 1309, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

De SPAARBANK VOOR DE STAD AMSTERDAM, roept sollicitanten op voor de functie van

adjunct-directeur

Lid van de Directie

leeftijd 30—40 jaar. Academische opleiding strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen en opgave van referenties uitsluitend schriftelijk te richten tot de Directie van de Spaarbank, Singel 544—546, Amsterdam-C.

De N.V. Billiton Maatschappij

zoekt:

voor haar kantoor te 's-GRAVENHAGE

ENIGE GEVORDERDE BOEKHOUDERS

leeftijd 25 - 33 jaar.

voor haar bedrijven in INDONESIË

a) EEN ACCOUNTANT

Academisch gevormd of lid N.I.V.A.

b) ENIGE GEVORDERDE BOEKHOUDERS

leeftijd 25 - 33 jaar.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk aan de afdeling Personeelzaken

Louis Couperusplein 19, 's-Gravenhage.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

N.V. A.T.O.
VAN GEND & LOOS
expedieert van huis tot huis
VAN DORP NAAR STAD - VAN LAND NAAR LAND

GROTE NEDERLANDSE INDUSTRIE

*zich bewegend op het gebied
van massa-productie en verkoop
van electrotechnische artikelen,
zoekt voor haar Engelse organisatie,
met standplaats Londen,
een*

COMMERCEEL DIRECTEUR

van Nederlandse nationaliteit, leeftijd niet ouder dan 42 jaar. Gegadigden moeten beschikken over onbetwiste leiderscapaciteiten en over een grote internationale commerciële ervaring. Zij moeten, bij voorkeur in Engeland, reeds een commerciële positie op hoog niveau bekleed hebben en praktisch geschoold zijn in de veelzijdige problematiek van een grote industriële onderneming. Het is beslist noodzakelijk, dat geïnteresseerden kunnen wijzen op een succesvolle praktijk in een belangrijke functie van overeenkomstige aard. Positieregeling (salaris, enz.) is uiteraard geheel conform het niveau van deze topfunctie.

In het Engels geschreven sollicitaties (met volledige gegevens en recente foto), waarvan een strikt vertrouwelijke behandeling wordt gegarandeerd, worden ingewacht onder nr. ESB 1311 bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon: Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).